

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bakalářská práce

Marek Botha

**Národní filmový archiv, jeho služby a současná funkce v oblasti mediální
politiky**

**The National film archive in Prague, his services and contemporary
function in media policy**

Praha 2011

Vedoucí práce PhDr. Hana Slámová, Ph.D.

Rád bych na tomto místě poděkoval zejména PhDr. Haně Slámové, PhD., a to nejen za cenné rady při psaní bakalářské práce, ale i za inspirativní podporu během tvůrčího procesu. Dále bych chtěl poděkovat všem pracovníkům Národního filmového archivu za jejich ochotu, čas a možnost nahlédnout alespoň z části pod pokličku NFA. Jmenovitě bych velice rád poděkoval Mgr. Brianě Čechové, Mgr. Tomáši Hálovi, Mgr. Tomáši Lachmanovi, Mgr. Janě Příkrylové a v neposlední řadě bych chtěl poděkovat Panu řediteli NFA Vladimíru Opělovi za možnost získání spousty užitečných a cenných informací nejenom pro napsání závěrečné bakalářské práce, ale i pro budoucí život. Velký dík patří také rodičům a kamarádům, kteří mě podporovali během studia.

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 19. května 2011

.....

Marek Botha

Identifikační záznam

BOTHA, Marek. *Národní filmový archiv, jeho služby a současná funkce v oblasti mediální politiky = The National film archive in Prague, his services and contemporary function in media policy*. Praha, 2011-05-19. 69 s. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Hana Slámová, PhD.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je shrnutí činnosti Národního filmového archivu, okolností jeho vzniku, poslání a podoba v době minulé a zejména jeho současný stav a funkce. Dále pak představení samotných oddělení - jakým způsobem spolu kooperují a doplňují se v jeden flexibilně fungující archivní celek, nástin problematiky digitalizace a Digitální knihovny NFA. V konečné řadě pak vliv samotného archivu na současnou mediální politiku.

klíčová slova: *archiv, audiovizuální materiál, digitalizace, digitální technologie*

This bachelor's thesis focuses on a summary of activity the National film Archives in Prague, on his historical background and appearance in the past, and especially his current status and function. The main part is concentrate to the separations of NFA - how they cooperate together and complement each other in a flexible working archive unit, the questions of digitization and digital libraries NFA. The final part consist of the influence of archives on contemporary media policy.

keywords: *archive, audiovisual materiál, digitisation, digital technologies*

Obsah

Předmluva – Národní filmová archeologie po Česku	7
Úvod – NFA v době „digitální renesance“	9
I. Vznik a vývoj Národního filmového archivu	12
1.1. Počátky filmového archivnictví	12
1.2. Vznik Filmového archivu v čechách	14
1.3. Poválečná etapa a činnost ČS. Filmového ústavu.....	17
1.4. Působení Filmového archivu od 50. let do současnosti	19
II. Národní filmový archiv dnes, jeho funkce a služby	23
2.1 Národní filmový archiv dnes	24
2.1.1. Oddělení filmových historiků	27
2.1.2. Technické oddělení	30
2.1.3. Oddělení písemných archiválií	33
2.1.4. Knihovna NFA	35
2.1.5. Redakce časopisu <i>Filmový přehled</i> a Oddělení teorie a dějin filmu	40
III. Digitalizace, Digitální knihovna NFA	44
3.1. Digitalizace	44
3.1.1. Digitální technologie a filmový archiv	45
3.1.2. Problémy spjaté s digitalizací.....	46
3.1.3. Možná řešení.....	47
3.1.4. Digitální restaurování kopie filmu <i>Marketa Lazarová</i>	48
3.2. Digitální knihovna NFA	49
3.2.1. Obsah Digitální knihovny NFA.....	52
3.2.2. Zpřístupnění fondů Digitální knihovny NFA	53
IV. Jak mediální politika ČR ovlivňuje práci NFA.....	56
4.1. Právní předpisy	58
4.2. Projektová politika NFA.....	59
3.2.1. Mezinárodní projekty NFA	60
Závěr – Národní filmový archiv – domov pro filmové sny?	63
Seznam použité literatury	66
Seznam obrázků.....	69

Předmluva – Národní filmová archeologie po česku¹

„Jediné, co vím je, že rád vyprávím. Upřímně řečeno, vyprávět mi připadá jako jediná hra, kterou stojí za to hrát.“

(Federico Fellini)

Tématem bakalářské práce je Národní filmový archiv, jeho služby a současná funkce v oblasti mediální politiky. Důvodem pro výběr tohoto tématu byla autorova angažovanost na audiovizuálním poli, kdy měl možnost vyzkoušet si řadu činností spjatých s filmovým médiem jako takovým. Přes reklamní kompars a psaní recenzí až po držení kamery ve svých vlastních rukách a snahou o vytvoření alespoň menšího krátkometrážního díla s nějakou informační hodnotou. Ve chvíli, kdy má člověk možnost držet v ruce kameru si uvědomí, co vlastně obnáší režie – herečka stojí na střeše a čeká na další pokyn, v pozadí se začíná stmívat, vítr sílí, Vám se klepou ruce a je třeba stihnout natočit ještě několik scén. Časové omezení jdoucí ruku v ruce s nepříznivými podmínkami. Podívat se na činnost Národního filmového archivu tak byla neopakovatelná příležitost nahlédnout na filmové médium zase z jiného úhlu pohledu – informačního a knihovnického.

Avšak na začátku byla představa o činnosti NFA zkreslená. Šíře jednotlivých témat, o kterých tato práce pojednává by vydala na celou řadu samostatných bakalářských prací – o historii NFA, o činnosti jednotlivých oddělení, digitalizaci nebo samotném vlivu na mediální politiku. Tahle analytická práce ale musela splnit řadu podmínek, a proto nebylo možné se některým tématům věnovat dopodrobna, i když jsou bezesporu velice zajímavá. Cílem práce je představení činnosti NFA v celé jeho šíři, od jednotlivých oddělení ke konkrétním projektům, na kterých se podílí. Ačkoliv se jedná o instituci s poměrně velkým vlivem na mediální politiku a pomalu se stává i nositelem informační gramotnosti v oblasti filmové vědy. Materiálů popisující její vznik nebo chod skutečně neexistuje mnoho, byť jsou jeho internetové stránky přímo studnicí informací s nepřehledným množstvím hyperlinkových odkazů. V první kapitole se podíváme na historické pozadí vzniku NFA, zmíníme několik významných dat hrajících důležitou roli v historii této instituce a podíváme se i na řadu významných postav, které přispěly ke vzniku, buď pouhou ideou, nebo přímo konkrétními činy. V druhé kapitole se zaměříme na shrnutí činnosti jednotlivých oddělení, které spolu kooperují a doplňují se v jeden harmonický celek. V dalších dvou kapitolách se dostáváme k

¹ RYBÁŘ, Václav. Národní filmová archeologie po česku. *Premiere*. 2009, 105, s. 88-90. ISSN 1212-8899.

problematice digitalizace a Digitální knihovny NFA. Práce je zakončena kapitolou věnovanou mediální politice a vlivu jaký na ní Archiv bezpochyby má.

Závěr práce je věnovaný shrnutí a zodpovězení některých otázek. Osnova je se souhlasem vedoucí práce pozměněna oproti zadání z důvodů šíře, jakým restaurování audiovizuálních materiálů je. Autor čerpal zejména ze stránek Národního filmového archivu a historické pozadí doplnil z řady článků, které byly publikovány v některých sbornících nebo časopise Iluminace. Práce byla vypracována dle normy ISO 690 a ISO 690-2. Citační aparát byl vyhotoven pomocí průběžných poznámek. Celkový rozsah práce je 69 stran.

Úvod – NFA v době „digitální renesance“

„Jsem velmi citlivý především vůči filmu a často mi tečou slzy jako dítěti při nějaké smutné scéně“

(Michelangelo Antonioni)

Národní filmový archiv nenápadně vstupuje do širšího podvědomí už skrze svou charakteristickou zkratku – *NFA* - tři písmena symbolizující jednu jedinou instituci, jejíž přínos na audiovizuálním poli je takřka nepředstavitelný, byť se může zdát být okem neviditelný. Instituci, která si dovolila řadou aktivit svůj archivní původ dalece překročit a jít vstříc nové době a novým požadavkům, i když jí technologie nebyla vždy úplně nakloněna. Vznik Filmového archivu odstartoval nepostřehnutelnou kinematografickou revoluci, která se v jednadvacátém století překlonovala do fáze „digitální renesance“. Toto století započalo honbu za záchranou kulturního dědictví pomocí digitálních technologií a snahou o nalezení ideálního nosiče. Je až s podivem, jak se archiv během několika desetiletí dokázal popasovat zejména s problematikou *shromažďování a ochrany audiovizuálních archiválií*, když jsou nosiče informací nestálé a filmový obsah na nich závislý. Obsahová závislost na nosiči v tomto případě dalece překračuje závislost tištěného dokumentu na jeho papírové formě.

Mohlo by se zdát, že paměťové instituce typu *archiv* budou v digitální éře představovat slona v porcelánu neschopného pohybu kupředu. Opak je pravdou. Právě archivy, knihovny a muzea jsou hybateli, kteří si svojí nelehkou pozici v dnešní době uvědomují a této problematice se aktivně věnují. *„Je nutné si uvědomit, že ačkoliv je současným trendem digitalizace úplně všeho, digitální informace mají i poměrně zásadní nevýhodu – jsou velmi pomíjivé. Zatímco analogová média jsou trvanlivější a dokáží přežít i celá staletí, u digitálních médií je jejich trvanlivost mnohem nižší. Jejich nosiče zastarávají, bitová integrita se narušuje, i kvůli drobnému poškození může být celý soubor nečitelný.“*² NFA se snaží o zachování jak původních médií, tak i původní technologie, ale tyto aktivity jsou velice nákladnými, náročnými a v konečném součtu i u těchto analogových formátů dochází pozvolna k chátrání a není v lidských silách je uchovávat navždy. Proto je tato aktivita na jedné straně bojem s větrnými mlýny, ale na straně druhé představuje zatím jeden z možných způsobů ochrany kulturního dědictví.

² RYLICH, Jan. TransISTor 2010 aneb Ochrana elektronických dokumentů a audiovizuálních děl. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 7 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6298>>. ISSN 1212-5075.

„Zvláštní pozornost si zaslouží i některé řekněme „etické“ otázky digitalizace a archivace. Dlouhodobé uchovávání je de facto moderním konceptem – vždy totiž probíhal postupný rozklad materiálů, ale nikdo se tomu dříve soustavně nevěnoval, protože to bylo považováno za přirozené. Konverze z analogové formy do digitální ale představuje zvláštní paradigma: ačkoliv výsledek může vypadat stejně, není tomu tak. Digitalizace má totiž dvě strany: může původní dílo poškodit i vylepšit. Už ze svého principu je digitalizace ztrátová, protože „spojitý“ analogový vstup konvertuje na digitální soubory, na jedničky a nuly. Obraz se rozpadá na jednotlivé pixely, hudba je snímána jen s určitou frekvencí, ztrácí se fyzické a „hmatatelné“ vlastnosti původních nosičů. Na druhou stranu ale digitální technologie dokáží leccos opravit a vylepšit. Můžeme odstranit šum ze starých audiokazet, praskliny z fresek a škrábance a prach ze starých filmů. Zde ale přichází otázka, jestli to je správná cesta. Má se digitalizace snažit „opravit“ a „vylepšit“ původní zdroje, nebo by se měly zachovat dobové prvky a historický charakter? A pokud ano, do jaké míry? Rozhodnutí je pochopitelně na lidech, kteří provádějí digitalizaci; v ideálním případě je ale vhodné uchovávat obě verze a minimalizovat tak možné ztráty.“³

A to jsme se zatím nezmínili o problematice autorského zákona, jehož platnost překročit ani obejít nelze. Řada aspektů týkajících se etických zásad v oblasti digitalizace představuje v praxi mnohé překážky, které je nutné řešit. Ale i přes řadu problémů spjatých s audiovizuálním dědictvím je třeba si položit otázku – jaký vliv bude mít digitalizace na informační společnost a proč je důležitá pro informační praxi? NFA se aktivně zapojuje nebo participuje na celé řadě velice důležitých projektů a podniká tím řadu kroků vedoucích do nové „digitální éry“, čímž se podílí na tvorbě multimediálního světa. Už není pouhým šířitelem filmové vědy, případně institucí zachycující národní dědictví, nýbrž jedním z hybatelů na poli audiovize. Institucí, která si své postavení uvědomuje a snaží se udat nový směr. Nám, jakožto informačním pracovníkům, by tato problematika neměla být lhostejná. Audiovizuální materiál je jeden z řady dokumentů, s kterými se coby informační specialisté na své profesní cestě budeme stále častěji setkávat. Proto bychom se i o tuto problematiku měli zajímat.

³ RYLICH, Jan. TransISTor 2010 aneb Ochrana elektronických dokumentů a audiovizuálních děl. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 7 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6298>>. ISSN 1212-5075.

I.

VZNIK A VÝVOJ NÁRODNÍHO FILMOVÉHO ARCHIVU

1. Vznik a vývoj Národního filmového archivu

Národní filmový archiv v Praze je jeden z deseti nejstarších filmových archivů na světě a díky jejímu brzkému vzniku se jedná o instituci s velice bohatým historickým pozadím. Jeho působení během druhé světové války a následná ochrana filmových materiálů před vyrabováním archivních sbírek po jejím konci kolem něj vytváří jakousi zromantizovanou auru šestákových dobrodružství ve stylu *Dobyvatelů ztracené archy*⁴. Ale pravdou je, že kdyby nebylo osvícených lidí stojících hned u počátku vzniku archivu, pravděpodobně by se nám nedochoval ani zlomek toho, co se nyní nachází v archivních sbírkách. Během více než šedesátiletého působení archivu proběhla řada významných změn jak v chápání filmového média, tak i v postupech na jeho ochranu - o změnách samotných nosičů ani nemluvě. Společnost se neustále posouvá kupředu, technologicky roste a vyspívá prakticky ze dne na den. Teprve až dnešní doba přichází s řadou technik, které usnadňují a zkvalitňují ochranu filmového dědictví v takovém měřítku, které by bylo před padesáti lety takřka nemyslitelné. Devadesátá léta s nástrojem zvaným **digitalizace** udala ve filmovém archivnictví nový směr jeho cesty. Dnes je archiv na cestě k novému vrcholu – všechna jeho oddělení by měla být během několika let sjednocena do jedné budovy, o jejíž výstavbě se právě teď jedná. Bylo by to vůbec poprvé, kdy by archivní jednotky nebyly roztroušeny po několika místech v Praze, ale měly by své pevné místo v jednom archivním komplexu. Avšak toto své současné postavení si archiv musel v určitých fázích vývoje takřka vybojovat a chceme-li pochopit jeho dnešní funkce a význam, musíme se nejprve zamyslet nad tím, jak probíhal jeho vývoj a jak jeho dnešní podobu jednotlivé etapy vývoje ovlivnily.

1.1. Počátky filmového archivnictví

Na podzim roku 1918, po vzniku samostatného Československa, stála česká kinematografie na svém úplném začátku. Česky mluvený film sice existoval již bezmála dvacet let, a to díky prvním filmovým pokusům architekta *Jana Kříženeckého*, které uskutečnil v roce 1898. Ale teprve rok 1918 mohl orámovat a započít cestu česky mluvených snímků. Nutno podotknout, že startovní pozice to zprvu nebyla jednoduchá. Všeobecně se očekávala brzká ztráta zájmu o filmové médium, neboť se zdálo, že bude vnímáno jako jedna z řady mechanických hraček, kterou se lidé bavili na přelomu století. Později došlo k profilování média do podoby technické kuriozity hojně využívané pro vědecké účely, jehož

⁴ Steven Spielberg - *Dobyvatelé ztracené archy* (1981)

primárním úkolem bude uchovávání rozpohybovaných portrétů významných osobností té doby a dokumentace řady událostí ze života soudobé společnosti.

Pozici kinematografie jako takové změnil až příchod první světové války, kdy si *štáby válečných propagandistů* pomalu uvědomovaly, jakou moc může filmové médium mít k pozvednutí nálad obyvatelstva a šíření propagandy. Další změny ve vnímání filmového média na sebe nenechaly dlouho čekat. Zatímco na řadě území Evropy zapříčinila válečná situace vzkvétání filmového průmyslu, české kinematografii způsobovala především problémy. Počínaje vysokými cenami samotného filmového materiálu přes jeho nedostatek až po problémy s konečnou distribucí. Po válce se situace uvolnila a ke slovu přišly snahy o řešení řady problémů spojené s kinematografií. Tím největším bylo nedostatečné financování České kinematografie a všeobecný nedostatek tvůrčích osobností. Během několika let se však produkce mohly rozjet a začala vznikat celá řada snímků. Dopad tohoto kulturní dědictví začal být postupně patrný a proto byla jen otázkou času, kdy se objeví snahy o jeho ochranu, shromažďování a zpřístupňování pro budoucí generace odborníků i laiků.⁵

První návrhy na vybudování „*kinematografického muzea*“ byly koncipovány již na jaře roku 1898. Bývalý fotograf ruského cara *Boleslas Matuszewski* doporučil zřídit v Paříži depozitář historické kinematografie. Tato aktivita by Paříž postavila do pozice celosvětového dokumentačního centra. Nicméně zůstalo jen u návrhu, po němž následovala celá řada snah a nápadů o vybudování instituce, která by mohla pojmout filmové umění v celé jako šíři. Vedle vybudování výstavní síně v Rochesteru americkou továrnou *Eastman Kodak Company* (ve které se spolu s kinematografickými přístroji vystavovaly i svitky nejstarších filmů) započala na začátku 20. století Kongresová knihovna ve Washingtonu rozsáhlé sběratelské aktivity. Jejich cílem byl sběr fotografií, filmových scénářů a různých filmových dokumentů. Avšak rozhodující kroky vedoucí ke vzniku prvních filmových sbírek, se udály v Evropě. Zprvu se jednalo o řadu soukromých sbírek, které nebyly koncipovány jako klasické filmové archivy přesto se jedná o velmi významné materiály dokládající využívání dokumentačních schopností filmu zejména v době první světové války.

Teprve až nástup zvukového filmu vnesl do vytváření filmových sbírek nový prvek. Řada osobností se začala o filmové médium zajímat a pátrat po tom, kde skončily filmy z němé éry.

⁵ RAK, Jiří. *Filmový sborník historický 2 : 90 let vývoje Čs. kinematografie - příspěvky z konference*. Vyd. 1. Praha : Československý filmový ústav, 1991. Obraz vzniku Československa v České filmové tvorbě dvacátých let, s. 9-15 .

Myšlenky na uchování a zpřístupňování filmového dědictví tak získaly nový a dynamičtější náboj. Přes všechny problémy nakupené kolem nově se rodícího oboru začaly filmové archivy vznikat až po 1. světové válce - konkrétně v první polovině třicátých let 20. století. Prvním opravdovým filmovým archivem byla Švédská filmová akademie založená roku 1933. Ke zřízení těchto archivů významně dopomohla mezinárodní spolupráce na poli filmového archivnictví. Následovaly archivy v Německu, Velké Británii, Paříži a USA. Ke konstituování filmových archivů začalo postupně docházet i v Mexiku, Itálii nebo Rusku.

Všechny snahy v oblasti filmového archivnictví vyvrcholily 17.6.1938 vznikem *Mezinárodní federace filmových archivů (FIAF)* se sídlem v Paříži. K jejímu vzniku vedla snaha stanovit jednotný postup při evidenci filmových dokumentů. Působnost tohoto sdružení přerušil nástup druhé světové války. Činnost FIAF byla obnovena v červenci 1946 za účasti předválečných zakládajících členů s výjimkou Německa a ostatních filmových archivů, které vznikly po druhé světové válce.⁶ V následujících kapitolách se zaměříme na historické pozadí vzniku českého *Národního filmového archivu*, který existoval ve dvacátých letech jen v několika osvícených myslích a musel si projít nelehkou cestou k tomu, aby mohl vůbec vzniknout a i když se to v roce 1943 nakonec podařilo, byl ihned po svém založení postaven před řadu nelehkých úkolů. Filmové archivnictví stálo v té době teprve na svém začátku a některé normy, metody a postupy v ochraně a zpracování bylo třeba teprve objevit.

1.2. Vznik Filmového archivu v Čechách

V českém prostředí se myšlenka na vybudování filmového archivu objevovala prakticky již od první poloviny dvacátých let. Byla přítomna v různých podobách od slovních proklamací až k předkládaným návrhům a aktivit filmového historika a kameramana Ing. Jindřicha Brichty. Během dvacátých a třicátých let se na stránkách českého denního a filmového tisku objevovaly diskuze o potřebě založení filmového archivu s důrazem na proměnu filmu a jeho postavení v životě meziválečné společnosti. Roku 1921 se objevuje jeden z prvních návrhů na zřízení archivu na českém území. V tomto návrhu bylo požadováno, aby se Ministerstvo školství a národní osvěty staralo o zakoupení a řádné uložení několika českých filmů představujících zdroj informací pro další generace historiků. V roce 1923 s myšlenkou vybudovat pražský filmový archiv vstoupilo též Muzeum hlavního města Prahy. To se mělo zabývat sběrem snímků týkající se Prahy. Avšak ani v tomto případě se

⁶ ZEMAN, Pavel. Idea filmového archivu v Čechách. *Iluminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 1995, roč. 7, č.1, s. 43-58. ISSN 0862-397X.

archiv zřídit nepodařilo. Významnou roli v této době sehrál právě již zmíněný Ing. Jindřich Brichta, který roku 1923 zakládá kinematografické oddělení Technického muzea v Praze. Tím byly podniknuty první kroky k vytvoření muzejních filmových sbírek v Čechách. Část z nich pocházela z kolekce českých němých filmů z let 1910-1922, kterou oddělení spolu s diapositivy věnoval Dr. Alfréd Baštýř. V průběhu let byla sbírka soustavně doplňována.⁷

Díky velkému rozmachu české meziválečné kinematografie začala být během třicátých let patrná potřeba filmového archivu. Pomalu docházelo k vyzdvihování umělecké hodnoty média a k rozvoji filmové publicistiky a kritiky upřednostňující rovinnu teoretického přístupu k filmu, čímž se začala násobit potřeba mít k dispozici nejenom současnou tvorbu, ale také i starší filmy z němé éry, na kterých se dal pozorovat vývoj kinematografie od jejího počátku. Ve 30. letech se ke slovu dostává nejpropracovanější a nejvýznamnější plán na zřízení filmového archivu, za kterým stálo Technické muzeum spolu s Československou společností pro vědeckou kinematografii.⁸

Myšlenka zřídit filmový archiv při technickém muzeu se objevila v souvislosti s plánovanou výstavbou nové muzejní budovy na Letné, kde se počítalo s prostory pro vytvoření archivu. Tím navázalo Technické muzeum na předchozí aktivity v pořádání filmových sbírek. Činnost archivu měla spočívat v uchovávání významných českých a zahraničních filmů a též schraňování filmové dokumentace současného života české společnosti. Česká produkce měla být získávána od domácích filmových společností na základě stanovených podmínek. Dále chtěl archiv shromažďovat i filmy z jednotlivých ministerstev, různých korporací, společenských a zájmových organizací. Pod filmový archiv měla spadat i knihovni jednotka zaměřená na odbornou filmovou literaturu. Existence knihovny byla zdůvodněna povinností archivu plnit úlohu spojenou nejenom s uchováváním filmu, ale také se studiem historie filmu a dalších otázek spojených s oblastí kinematografie. Celý projekt však ztroskotal na nedostatečné finanční podpoře ze strany státu, ačkoliv se jednalo o jeden z nejucelenějších projektů vytvořených před druhou světovou válkou.⁹

Následovala řada kritických ohlasů zaměřených proti převládajícím obchodním zájmům, které vítězily nad zájmy historickými. I přesto, že se tyto hlasy poměrně intenzivně ozývaly do konce třicátých let, filmový archiv za první republiky zřízen nebyl. I tak ale řada návrhů a

⁷ ZEMAN, cit. 6, s. 46-47

⁸ ZEMAN, cit. 6, s. 46-47

⁹ ZEMAN, cit. 6, s. 48-50

diskuzí o významu archivu zanechala v českém prostředí nejednu významnou stopu. Do nálad společnosti měl už brzy zasáhnout příchod druhé světové války. Právě během ní, roku 1943, došlo po dvacetiletém úsilí ke zřízení Filmového archivu v Čechách. Avšak v ne zrovna příznivé době, neboť se český film a česká filmová výroba nacházely ve zcela jiném postavení. Po 15. březnu 1939 byly všechny oblasti domácí kinematografie nuceny se podřídit centrální kontrole, kterou vedly německé okupační úřady. V praxi tato opatření způsobily, že došlo ke zmenšení prostoru pro prezentování české tvorby. V květnu 1939 organizačně došlo ke sjednocení celé oblasti kinematografie v Ústředí filmového oboru. To se ještě téhož roku transformovalo ve *Filmové ústředí pro Čechy a Moravu*. Nastolená situace trvala s několika změnami až do roku 1941. 15. února 1941 došlo k ustanovení Českomoravského filmového ústředí (ČMFÚ) jako veřejnoprávní korporace s povinným členstvím pro všechny osoby pohybující se ve filmovém oboru.¹⁰

První návrh na zřízení filmového archivu za protektorátu v rámci ČMFÚ byl předložen v listopadu 1941. Po částečné úpravě obdrželo 2. prosince 1941 ČMFÚ finanční podporu na založení archivu. K samotnému zřízení filmového archivu ČMFÚ došlo v první polovině roku 1943. 21. dubna 1943 byla svolána mimořádná schůze Filmového poradního sboru, kde bylo oznámeno, že vedením archivu a provedením přípravných prací od 1. dubna 1943 byl pověřen Dr. Walter Lohmayer a jeho zástupcem byl jmenován Ing. Jindřich Brichta s účinností od 1. července 1943. Zároveň byl podán návrh na zřízení komise k vypracování směrnic pro výběr archiválií a rozhodnuto připravit návrh zřízení archivu. Vypracováním návrhu byl pověřen samotný Brichta, který jej o měsíc později předložil Filmovému poradnímu sboru se zdůvodněním, že je potřeba uchovávat filmy dokumentující vývoj domácí kinematografie a vyslovil se i pro shromažďování ostatní filmové dokumentace. 10. června 1943 následovala další schůze Filmového poradního sboru, kde byla ustanovena komise filmového archivu, jež měla na starosti kontrolu činnosti archivu.¹¹

Filmový archiv začal pracovat 1. července 1943, coby vnitřní oddělení ČMFÚ. Jeho statut se měl držet návrhu Dr. Lohmayera, který se inspiroval Říšským filmovým archivem v Berlíně. Po dobu zařizování kanceláří v paláci Lucerna sídlil archiv ve Filmovém studiu v prostorách pronajatých od Globusfilmu, kde byly ukládány první přírůstky archivních sbírek. Pro uložení filmů bylo získáno skladiště Ústavu pro lidovou osvětu v Praze a jedno velké skladiště v Brně. Poté byl filmový archiv oficiálně přemístěn do paláce Lucerna ve Štěpánské ulici č.

¹⁰ ZEMAN, cit. 6, s. 51-53

¹¹ ZEMAN, cit. 6, s. 51-53

61. Zde docházelo k ukládání ostatní filmové dokumentace. Založením filmového archivu ČMFÚ se česká kinematografie mohla postavit po bok filmově vyspělým zemím.¹² K Filmovému archivu již od počátku patřilo oddělení dokumentace, archivní knihovna a malé oddělení výzkumu. Včasné založení archivu pak umožnilo shromáždit a zachránit velké množství filmových materiálů, které byly ohroženy válečnými operacemi.¹³

1.3 Poválečná etapa a činnosti ČS. Filmového ústavu

Krátce po osvobození Československa byl vydán dekret prezidentem republiky Eduardem Benešem o opatření v oblasti filmu, díky němuž mohlo dojít k zestátnění filmového průmyslu. Dekret nabyl platnosti dnem 28. srpna 1945. Na konce roku 1945 se stal archiv součástí Československého filmového ústavu.¹⁴ Plány na budoucí uspořádání zestátněné kinematografie připravoval Filmový akční výbor ilegálně již mezi lety 1943-1944. V těchto plánech zaujímal důležité místo výzkumný ústav – společně s archivem, studijním a technickým oddělením. 25. května roku 1945 byl ministerstvem informací pro správu filmových úseků pověřen vedením Čs. filmového ústavu ministerský rada Jan Hejman. Jako poradní orgán bylo ustanoveno správní kolegium, které se skládalo z doc. Jaroslava Boučka, Jindřicha Brichty, Elmara Klose, Ing. Lubomíra Linharta a Dr. Bohuše Vanča.¹⁵

Úkolem ústavu bylo přispívat k rozvoji a pokroku československého filmovnictví a to jak po stránce umělecké, tak po stránce technické. Vedle činnosti dokumentační, osvětové a výzkumné měl ústav ve věcech filmových podávat dobrozdání úřadům a jiným institucím, vydávat literaturu a časopisy, vytvářet a pěstovat styky se zahraničními ústavy a kongresy. Shromažďování sbírek spolu s budováním jednotlivých úseků ústavu probíhalo s velkým elánem. Již za vedení Jindřichem Brichtou začala malá skupina kolem dosavadního Filmového archivu při Českomoravském filmovém ústředí soustřeďovat a zachraňovat rozptýlené fondy. Do ústavu přešla knihovna a dokumentační statistický referát Českomoravského filmového ústředí. Na jaře 1947 došlo v Lucerně k otevření veřejnosti přístupné a dobře vybavené odborné knihovně vedené Lubošem Bartoškem. 8. března 1946 získal ústav nakladatelskou a knihkupeckou licenci. Do konce roku 1948 vydalo Čs. Filmové

¹² ZEMAN, cit. 6, s. 51-53

¹³ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

¹⁴ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

¹⁵ SVOBODA, Jan. *Filmový sborník historický 2 : 90 let vývoje Čs. kinematografie - příspěvky z konference*. Vyd. 1. Praha : Československý filmový ústav, 1991. Poučení z činnosti čs. filmového ústavu v letech 1945-1950, s. 263-270.

nakladatelství 52 knižních titulů, z toho 7 přeložených. Nakladatelství vydávalo a distribuovalo i řadu odborných a popularizačních periodik: týdeníky Filmová práce, Kino, Filmová kartotéka (předchůdce Filmového přehledu), měsíční revue Filmová okénka, Filmová technika, Přehled technické literatury v oboru fotografie a filmu, Film a diapozitiv aj. V témže roce se stává Filmový archiv součástí **Mezinárodní federace filmových archivů (FIAF)** jako její pátý až devátý člen.¹⁶

Na podzim roku 1946 došlo na půdě Čs. Filmového ústavu ke zřízení Filmového uměleckého sboru (FIUS) a Filmového technického sboru (FITES). V letech 1949-1950 ještě přibyl Sbor pro dokumentární film a Sbor pro vědecký a technický film. Definitivní podobu nabyl ústav v letech 1947-1948 poté co bylo filmové podnikání roku 1948 soustředěno do jednotného Čs. Státního fondu. Ústav přešel do sféry ústředního ředitelství ČSF coby podnikový výchovný a vědecký ústav s právem veřejnosti, který tvořil samostatnou organizační jednotku a jehož činnost byla nevýdělečná. Pod ústřední správu ČSFÚ spadaly vedle autonomního zařízení Čs. Filmového nakladatelství 4 skupiny:

- a) Archiv (oddělení dokumentace a hospodářské statistiky, filmotéka, knihovna a čítárna, oddělení výstav a kinematografických sbírek)
- b) Vnitřní výchova filmových pracovníků (oddělení kursů, praktická cvičení FAMU, Experimentální studio)
- c) Vnější výchova (oddělení výchovy diváků, oddělení sociologického výzkumu)
- d) Technický výzkum a zkušebna (oddělení fyzikální a fotografické, elektroakustické, chemické, oddělení konstrukce přístrojů, oddělení technické dokumentace).

Ve filmovém ústavu poté postupně začalo docházet k uvědomování si, že nestačí jen archivování a popularizace, ale je potřeba přistoupit i k soustavnému budování filmové vědy – filmologie. Vědecká činnost spjata s tímto oborem měla být soustředěna ve Filmovém ústavu, který ji měl podporovat, řídit a hodnotit. Ve své podobě z druhé poloviny roku 1948 představoval ČSFÚ svébytný organický celek, jehož složky byly spjaty funkčními vztahy kooperace. Tento vyspělý model *střediska filmové kultury* se vyrovnal a v řadě ohledů dokonce i předčil svým působením starší a tradiční instituce. Avšak návrh a nástup do 1. pětiletého plánu, který předpokládal s úplným dobudováním této instituce po všech myslitelných stránkách, zapříčinil začátek konce samostatného ústavu. Likvidace ústavu poté

¹⁶ SVOBODA, cit. 15, s. 264-265

probíhala po etapách v období mezi lety 1949-1954. K září roku 1953 byl filmový archiv dočasně začleněn do resortu ministerstva vnitra, aby poté filmotéka spolu s dokumentací přešla v lednu roku 1955 do sféry filmové distribuce mající podobu skladů vyřazených filmů, fotografií, plakátů, scénářů a dalších materiálů.¹⁷

1.4 Působení Filmového archivu od 50. let do současnosti

Po ukončení činnosti ČS. Filmového ústavu byl Filmový archiv v nelehkém postavení, neboť byl spolu se svými odděleními přičleňován k různým podnikům ČS. Filmu a jen z části mohl plnit funkce stanovené zakladatelem. Situace se prakticky nezměnila ani po znovuzřízení Filmového ústavu jako oboru Ústředního ředitelství Čs. Filmu v roce 1963. Do tohoto ústavu byl Filmový archiv znovu začleněn, ačkoliv o 4 roky později došlo ke snahám o odtržení archivu z důvodu ideologického rozporu. V šedesátých letech převládala uvolněnější atmosféra. Začala přestavba garáží, které využívalo gestapo během druhé světové války, na funkční depozitář. V každém depozitáři probíhaly velké teplotní změny narušující stav filmového materiálu. Vínou na tom nesly především otevřené a vlhké prostory. Filmové materiály se skladovaly na různých místech – na hradě Kost, cihelna Všetaty, Třeptín aj.

V roce 1966 došlo ve Filmovém archivu ke zřízení technického oddělení, jehož úkolem bylo zařazování a ukládání nových filmů a ochrana uložených sbírek. Ve Zlíně, o dva roky později (1968), zorganizoval archiv ve spolupráci s FIAF první mezinárodní seminář o identifikaci starých filmů. Probíhaly zahraniční styky a došlo i na diskuze ohledně katalogizace a výběru materiálu do archivních sbírek. Probíhala vzájemná výměna mezi archivy – hlavně s Polským a Jugoslávským archivem. Každý film doprovázel identifikační, technický a katalogizační list obsahující údaje o úvodních titulcích, mezititulcích, počtu slepek apod. V roce 1968 došlo k rozeslání několika snímků do světa. Konkrétně do Bělehradu, Belgie nebo Los Angeles, aby se zamezilo jejich případnému zneužití vojáky Sovětského svazu. V roce 1969 byla od Filmového archivu znovu odtržena knihovna a dokumentace. V témže roce byl archiv označen za centrum pravice a na deset let izolován od mezinárodních styků.

V sedmdesátých letech přes všechna diskriminační opatření Filmový archiv dokončil generální inventarizaci sbírek, inicioval nové restaurátorské postupy. Ve spolupráci s Filmovými laboratořemi Barrandov se podílel na výzkumu bakterií a plísní napadající filmové materiály a spolu s Přírodovědeckou fakultou Univerzity Karlovy probíhalo

¹⁷ SVOBODA, cit. 15, s. 264-265

odplísňování filmů. Ve spolupráci s Výzkumným ústavem zvukové, obrazové a reprodukční techniky (VÚZORT) zas probíhalo virážování a tónování filmů. V roce 1975 byla povolena dostavba depozitáře na Hradištku, na které pracovali výhradně pracovníci archivu, neboť s touto výstavbou nechtěli mít úřady nic společného. Všechna okna a větrací otvory musely být zazděny, stropy sníženy a vše opláštěno hliníkovým plechem. I v této době si archiv udržel vysokou úroveň **identifikačních a katalogizačních prací** a dosáhnul špičkové úrovně při **rekonstrukci filmových děl**. Vedení NFA připravilo plány rozvoje filmového archivnictví zahrnující vybudování archivního filmového areálu, využití výpočetní techniky v archivní praxi a připojení dokumentace podnikového archivu Čs. filmu do Filmového archivu. Pokračovaly rozsáhlé aktivity ve spolupráci s VÚZORTEM došlo k vyřešení problému tónování a virážování rekonstruovaných filmových kopií a pokroky nastaly i ve výzkumu plísní a bakterií v depozitářích a vlivu vnějšího prostředí na jejich přítomnost. Po pádu režimu v roce 1989 došlo k docenění přínosu Filmového archivu pro český kulturní život ministrem kultury České republiky PhDr. Jindřichem Kabátem: *rozhodnutím č. 31/1992 změnil k 1.7.1992 státní hospodářskou organizaci Český filmový ústav na státní příspěvkovou organizaci Národní filmový archiv* a přiřadil jej k nejvýznamnějším národním institucím – *Národnímu muzeu, Národnímu technickému muzeu, Národní galerii a Národní knihovně*, které ochraňují a rozmnožují národní kulturní dědictví. Tato změna byla stvrzena *zákonem č. 273/1993 Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky*.¹⁸

Jak je z předchozích kapitol patrné, Národní filmový archiv má poměrně dlouhou tradici. Pevné základy, na kterých může dnes stavět. Trvalo však dlouhá desetiletí, než se z pouhých nápadů a písemných návrhů mohl stát zhmotněnou skutečností a splněným snem několika nadšenců, kteří si už v úsvitu kinematografie uvědomovali přínos filmového média pro budoucí generace. Archiv si prošel snad všemi myslitelnými úskalími, které přineslo dvacáté století. Jeho sbírky pamatují dobu prvorepublikovou a byly chráněny z důvodů ohrožení v důsledku válečných operací. Po nastolení komunistického režimu nastalo odříznutí od mezinárodních styků, ale pro archiv to znamenalo jen další historickou kapitolu a zkoušku, v níž obstálo. Sbírkou budované po více jak šedesát let, se díky snahám mnoha lidí dochovaly až do dnešních dní. Sbírkou, které k nám mohou promluvit a podat svědectví o konkrétní době v které vznikly a díky snahám odborných pracovníků a pravidelným kontrolám mohou snáze odolávat zubu času. Se vznikem archivu je spojena řada významných jmen, které mu daly tvář a na které by se v souvislosti se vznikem instituce nemělo zapomínat. Jednou

¹⁸ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

z nejvýznamnější postav je Jindřich Brichta využívající veškeré své zkušenosti načerpané ze studijních cest nejenom po Evropském kontinentu, aby mohl koncipovat podobu filmového archivu moderně a dodat mu tak pevné základy. Velmi zásadním faktem je, že již od počátku zde byl jasný záměr a tím je ochrana filmového dědictví, spolu s funkcemi archivně dokumentačními, vědeckovýzkumnými a kulturně výchovnými.

II.

NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV DNES, JEHO FUNKCE A SLUŽBY

2. Národní filmový archiv dnes, jeho funkce a služby

Hodiny a hodiny prosezené v malé promítací místnosti s očima na stopkách v honbě za správnými klíčovými slovy, které by nejlépe identifikovaly daný snímek. Záběr střídá záběr a mezi tím vším se občas může objevit krátká sekvence, kterou už nikdo nikdy nespatří, ale nad jejíž dokonalostí a obsahovou relevantností může rozum stát. V jistých fázích se může zdát, že se nejedná o práci ale o poslání.

Národní filmový archiv je nejenom jedním z deseti nejstarších filmových archivů na světě, ale je také institucí, která se zasloužila o řadu významných objevů na tomto poli. Přesto však o jeho činnosti a zásluhách není zdaleka tak slyšet, byť je jeho přínos bez nadsázky veliký. Důvodů může být hned několik, ale tím nejpodstatnější je, že jeho pracovníci raději investují svou sílu, energii a finance do záchrany filmového dědictví, než k samotné propagaci archivu. Necháávají tak za sebe mluvit především výsledky své práce a nutno podotknout, že se mnohdy může jednat o práci vsutku mravenčí. Od dohledávání potřebných informací k dokreslení konkrétního obrazu konkrétního díla, přes digitalizaci jednotlivých materiálů až po restaurátorské práce, kde se musí restaurátor potýkat třeba s 8 mm filmovým pásem úzkým skoro jako tkanička od boty a jehož oprava vyžaduje podobnou zručnost, jakou se může pochlubit například kvalitní hodinář. Těmito úkony ale práce nekončí. Filmové materiály se musí zkontrolovat, v případě potřeby odplísnit, zkonzultovat s filmovými historiky a správně zpřístupňovat, než budou moci být uloženi do archivních krabic, označeny štítky a odeslány do jednoho z několika archivních depozitářů.

V mnoha ohledech by tato instituce mohla být s nadsázkou označena za „filmovou detektivní kancelář“ – jedinou svého druhu na českém území – jejíž poslání je „shromažďování, ochrana, vědecké zpracování a využívání audiovizuálních archiválií dokumentujících národní filmovou produkci, vznik a vývoj filmového umění, život českého národa a významné světové události. V současné době NFA pečuje o více než 150 milionů metrů filmu, 600 tisíc fotografií, 30 tisíc plakátů, 100 tisíc propagačních materiálů, rozsáhlý archiv českého filmu a filmovou knihovnu.“¹⁹ Díky včasnému znárodnění československé kinematografie se NFA může pyšnit téměř stoprocentní sbírkou českých filmů z období zvukové éry. A jelikož se v NFA začalo s inventurou sbírky již v 60. letech, zanechal tak za sebou celou řadu zahraničních archivů.²⁰

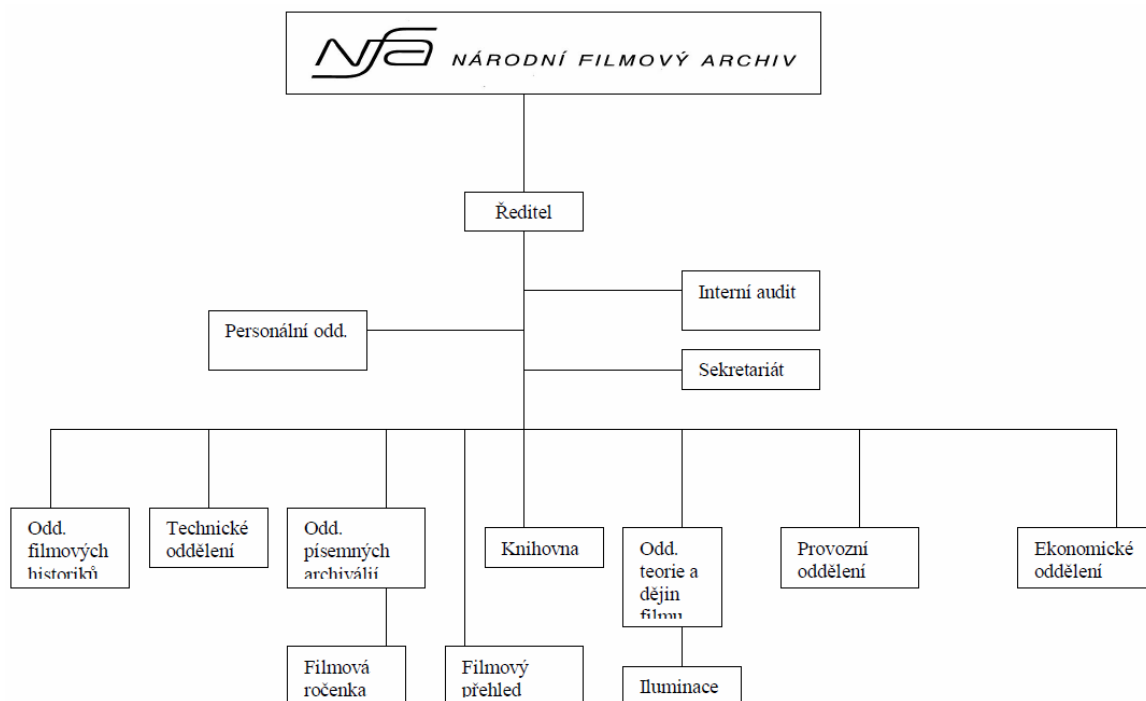
¹⁹ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

²⁰ RYBÁŘ, Václav. Národní filmová archeologie po česku. *Premiére*. 2009, 105, s. 88-90. ISSN 1212-8899.

Když bychom chtěli pochopit jednotlivé funkce Národního filmového archivu očima informačního pracovníka, musíme si položit několik základních otázek. Jak náročné je vůbec ono shromažďování a samotná ochrana filmového dědictví? Jak probíhá zpracování a využívání audiovizuálních archiválií? Jaký úkol hraje v dnešní době digitalizace jednotlivých materiálů? Nebo do jaké míry je důležitá a zejména potřebná propagace instituce jako takové. Pokusme se odpovědět na řadu těchto otázek, které jsou spjaty s fungováním Národního filmového archivu. V následujících kapitolách se snažme zaměřit na současnou podobu NFA, na jeho jednotlivá oddělení, publikační činnost a na to jakým způsobem se podílí na šíření informační gramotnosti.

2.1 Národní filmový archiv dnes

Jak je z předchozích kapitol patrné, historie filmového archivu se začal psát počínaje rokem 1943. Avšak jeho současná podoba je diametrálně odlišná od té minulé. V dnešní době se archivní oddělení nacházejí na řadě pracovišť a to nejen v Praze. Kmenovým sídlem NFA, kde se nachází převážná většina oddělení, je Malešicka 12 na Praze 3. Další pracoviště jsou pak v Bartolomějské 11 na Praze 1 a v několika archivních depozitářích.

Obr. č. 1: Organizační struktura NFA – diagram [získáno přes WWW 2011-04-15]

Zřizovatelem archivu je *Ministerstvo Kultury České republiky*. Jak je z diagramu *Organizační struktury NFA* (Obr. č. 1.) patrné, činnost NFA nezávisí pouze na jednom oddělení, ale na

činnosti vícero jednotek, které spolu tvoří základní pilíře navzájem kooperující a doplňující se v jeden flexibilně fungující archivní celek. Žádné oddělení nestojí samo o sobě a všechny útvary NFA společně plní základní úkoly této instituce vyplývající ze zákona o archivnictví platného v České republice. Vedle administrativního aparátu, který se skládá z ekonomického, personálního a provozního oddělení je archiv tvořen z šesti základních stavebních kamenů a to z Oddělení filmových historiků, Technického oddělení, Oddělení písemných archiválií, redakce filmového přehledu, knihovny a oddělení teorie a dějin filmu. Některá oddělení vznikla už v roce 1943, některá až v pozdějších letech spolu s vývojem archivu. Hlavní otázkou odborníka zajímajícího se o informační profesi je jakým způsobem se jednotlivá oddělení podílejí na chodu archivu a do jaké míry jsou plněny jejich jednotlivé funkce.

NFA vznikl k 1. červenci roku 1992 na základě rozhodnutí ministerstva kultury České republiky jako nástupnická organizace Českého filmového ústavu. Do 31. prosince 2004 se jednalo o instituci zvláštního významu. Od 1. ledna 2005 měl v souladu s *odst. (2) § 80 zákona č. 499/2004 Sb.* Status specializovaného archivu a k tomuto datu se stal v souladu se zákonem rovněž archivem akreditovaným. 25. února 2009 pak NFA prokázal splněním podmínek stanovených v *§ 61 zákona č. 499/2004 Sb.* K tomuto dni mu byla rozhodnutím oboru archivní správy a spisovné služby Ministerstva vnitra ČR udělena akreditace pro výkon činnosti specializovaného veřejného archivu.²¹

Charakteristika archivních sbírek a fondů

O charakteristice sbírek a fondů NFA nejvíce vypovídá jejich samotná šíře záběru. Archivní sbírka je tvořena souborem archiválií vytvořeným sbírkotvornou činností bez důrazu na původce archiválií. Tyto soubory jsou navzájem propojeny jedním nebo několika znaky – např. sbírka fotografií, plakátů, reklamních materiálů. Na základě *zák. č. 499/2004 Sb.* o archivnictví a spisovné službě a o změně některých zákonů jsou zpřístupněny archiválie starší třiceti let a to ze sbírek zpracovaných nebo částečně zpracovaných. Nezpracované archiválie se nezpřístupňují. Archivní fondy jsou naopak tvořeny soubory archiválií, které obsahují dokumenty vytvořené činností jednoho původce - určité fyzické nebo právnické osoby. I v tomto případě platí, že se zpřístupňují pouze archiválie starší třiceti let a to z fondů zpracovaných nebo částečně zpracovaných. V Oddělení písemných archiválií jsou uloženy

²¹ Národní Filmový archiv v Praze. *Výroční zpráva Národního filmového archivu za rok 2010*. Praha : Národní filmový archiv, 2011. 26 s.

fondy filmových institucí a osobní fondy. V základní evidenci Národního archivního dědictví má NFA 84 fondů filmových institucí a 66 osobních fondů.²²

NFA pečuje o tyto archivní soubory:

- 1) 84 fondů filmových institucí
- 2) 66 osobních fondů
- 3) 9 sbírek filmových a audiovizuálních materiálů
- 4) 6 sbírek fotografií
- 5) 1 sbírku reklamních a propagačních materiálů
- 6) 2 sbírky filmových plakátů
- 7) 11 sbírek jednotlivin
- 8) 1 sbírku archivních negativů fotografií k českým i zahraničním filmům
- 9) 1 sbírku zvukových záznamů
- 10) 1 sbírku titulkových a dialogových listin
- 11) 1 sbírku výtvarných návrhů.

Celkový počet archivních souborů, které má NFA ve své základní evidenci Národního archivního dědictví je 183. Z toho je 119 archivních souborů zcela nepoškozeno, jako poškozeno je klasifikováno 42 archivních souborů a z důvodů nezpracovanosti nebylo poškození zjištěno u 22 archivních souborů. Filmové materiály uložené ve sbírkách NFA procházejí periodickou a běžnou kontrolou. Během roku 2010 prošlo periodickou kontrolou 886 filmových materiálů a běžnou kontrolou 2321 filmových materiálů. V témže roce bylo zkontrolováno celkově 3 207 již zařazených filmových materiálů.²³

Za svou činnost obdržel NFA také řadu významných ocenění²⁴:

- 1993 – LE GIORNATE DEL CINEMA MUTO (Pordenone)²⁵ - stříbrná plaketa
- 1995 – UNESCO (Paříž) - Picassova a Miróova plastika

²² NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

²³ Národní Filmový archiv v Praze. *Výroční zpráva Národního filmového archivu za rok 2010*. Praha : Národní filmový archiv, 2011. 26 s.

²⁴ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

²⁵ Festival LE GIORNATE DEL CINEMA MUTO je festival němému filmu konající se v Pordenone, Itálii. A jde o největší filmový festival svého druhu zaměřující se na němý film.

2.1.1. Oddělení filmových historiků

Oddělení filmových historiků je v dnešní době tvořeno dvaceti pracovníky z toho dvanácti historiky. Každému historikovi je přiřazena správa hraného a dokumentárního filmu, které se dále dělí podle jazyka a provenience. Hlavní důraz je kladen na český film. Základ filmových sbírek kurátorsky spravovaných filmovými historiky byl dán roku 1943 vznikem Filmového archivu. Struktura samotných sbírek vychází z obvyklého dělení kinematografie na oblast hraného, dokumentárního a animovaného filmu, kdy se první dvě dále dělí na produkci tuzemskou a zahraniční. Oblast české kinematografie je tvořena vedle kolekce koncepčních dokumentárních filmů i dvěma sbírkami zpravodajských filmových materiálů – obrazových žurnálů, respektive týdeníků, rozdělené rokem 1945. Od konce 90. let sem spadá i sbírka amatérského filmu.

Jednou z činností historiků je i práce na katalogu dochovaných filmů. V současné době probíhají práce na katalogu Českého dokumentárního filmu. Z hrané kinematografie je pozornost soustředěná především na český film. Katalogy *Český hraný film I.-VI.* zahrnují dosud zpracovaná období let 1898-1993. Oblast zahraniční hrané kinematografie je pak rozdělena mezi jednotlivé kurátory podle jejich odborného zaměření a jazykových znalostí. V roce 2000 přibyla ještě jedna nová sbírka neprofesionální kinematografie zahrnující díla amatérských filmařů a rodinné filmové kroniky. Národní filmový archiv se tak stal jedním z mála velkých státních archivů, které se zaměřily i na tuto oblast filmové tvorby.

Členové oddělení se dále aktivně podílejí na rozšiřování sbírek audiovizuálních archiválií. Na základě jejich rozhodnutí NFA přebírá konkrétní filmový materiál od privátních osob a institucí. Filmový materiál získává formou nákupu, darem, převodem či nabídkovou povinností. Další z možností, které obohacují archivní sbírky, jsou: 1) výměna s členskými archivy Mezinárodní federace filmových archivů (FIAF) 2) vlastní výrobou. U každého nově získaného filmového materiálu je potřeba rozhodnout o způsobu jeho budoucího zabezpečení. To se odvíjí na základě návrhů Odd. filmových historiků, které zohledňuje historický význam materiálu, míru jeho technického poškození a finanční náročnost potřebných prací nutných k jeho záchraně. U skutečně vzácných filmových děl české kinematografie oddělení navrhuje a provádí jejich restaurování, při kterém často dochází ke spolupráci s kolegy ze zahraničních archivů. Každý z přírůstků filmových sbírek musí projít procesem katalogizace, během kterého jsou do interní počítačové databáze vkládány základní informace o konkrétním filmovém titulu. Informace získané přímo z filmu doplňuje průzkum písemných archivních

pramenů uložených v jiných institucích – Národním archivu, Národní knihovně atd. Poznatky, které pracovníci získají jsou pak často využívány při rešeršní činnosti, která probíhá na základně obchodní objednávky produkčních filmových společností.

Pod kurátorskou péčí o filmové sbírky také spadá prezentace tuzemské kinematografie v České republice a zahraničí. Ta probíhá formou dramaturgické spolupráce a přípravou textů pro filmové semináře, přehlídky a festivaly, kterých se NFA účastní nebo je sám organizuje. Sbírký NFA mají význam pro vzdělávání na školách uměleckého zaměření a v rámci univerzitních filmových studiích. Pro jejich výuku NFA filmy zapůjčuje k promítání – v případě, zda je technický stav kopií vyhovující. Jedním z míst, kde dochází k prezentaci filmových sbírek je archivní promítací síň Ponrepo (Bio Konvikt). Příprava programu Bia Konvikt je další z úkolů, který náleží filmovým historikům. Při výběru filmů dochází ke spolupráci i s dalšími kulturními institucemi a školami. Historici jsou také aktivně činní, co se publikační činnosti týče. Jejich odborné články a studie se objevují v celém spektru odborného tisku.²⁶

Orální historie – Sbírka zvukových dokumentů

Sbírka zvukových dokumentů je jednou z velice významných archivních činností spadající pod Oddělení filmových historiků. V roce 1995 byl v NFA vytvořen nový ojedinělý archivní celek - **Sbírka zvukových dokumentů**. Současně došlo k přijetí programu zvukové dokumentace a orální historie. Tento koncept navázal na téměř půlstoletí trvající tradici natáčení zvukových záznamů v pražské filmotéce. NFA tak přijalo využití zvukové, případně audiovizuální, dokumentace v práci filmových historiků a archivářů. Tato sbírka je v širším měřítku skutečně unikátní a neustále se rozrůstá. Hlavní idea spočívá v natáčení rozhovorů s osobnostmi české kinematografie a snahou o zachycení tvůrčího procesu. Základ sbírky tvoří rozhovory s některými pamětníky raného období českého filmu. Na tyto aktivity poté navázalo, v souladu s konceptem orální historie, natáčení životopisných rozhovorů s osobnostmi české poválečné kinematografie. Rozhovory s významnými pracovníky různých profesí, souvisejí s rozvojem filmovnictví v našich zemích a tvoří zároveň její největší část. V popředí zájmu jsou např. scénáristé, zvukaři, střihači, skladatelé, architekti, osobnostmi, které jsou nějakým způsobem spjati s konkrétním filmovým dílem. *„Vedle životopisných vyprávění se průběžně realizují tematicky zaměřená interview, týkající se například historie dětského filmu, animovaného filmu za protektorátu, historie dramaturgického zázemí*

²⁶ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

Filmového studia Barrandov, amatérského filmu či filmových klubů.“ Úkolem je nechat mluvit konkrétního narátora o profesní kariéře i o svém životě. „*Další důležitou součástí jsou zvukové záznamy událostí, souvisejících s činností institucí jako je FIAF či VÚZORT. Tato součást čítá také záznamy z volných tribun a tiskových konferencí při MFF Karlovy Vary a ze setkávání filmových profesionálů a událostí, spjatých s činností NFA, v archivním kině Ponrepo.*“²⁷ Na poli orální historie přišla NFA s ojedinělým projektem nesoucím název **Galerie amatérských filmařů**. Projekt souvisí se zvýšeným zájmem této instituce o oblast neprofesionální kinematografie a představuje kolekci zhruba hodinových záznamů výpovědi významných filmařů, které později doplnili činovníci a organizátoři festivalů, jejichž aktivity jsou spojeny s amatérským filmovým hnutím na území České republiky. Ve svém celku Galerie zahrnuje období takřka od počátků organizované kinoamatérské činnosti ve třicátých letech až do přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století.

Nejedná se o novinářské rozhovory, záznamy jsou volnější a trvají několik hodin. Součástí práce s nimi je zajistit, aby měl každý svůj vlastní písemný přepis, který se rediguje. Rozhovor musí existovat nejméně ve dvou zvukových kopiích, které se archivují v depozitáři na Hradčicku a v jedné kopii písemné. Zvukové záznamy jsou na všech typech nosičů – kotoučové záznamy, magnetické kazety, CD, mini disky. Obsah se kopíruje na externí disk a existují i digitální kopie na CD nosičích. V současnosti probíhá snaha o to, aby byla celá sbírka digitalizovaná. Takto vznikající archivní databáze oficiálně veřejnosti otevřená není, pouze na povolení samotného ředitele.

Závěrem lze komentovat, že činnost tohoto oddělení se soustředí zejména na: 1) kurátorský dohled nad filmovými sbírkami rozdělené na oblast hraného a dokumentárního filmu 2) zpracování katalogu Českého hraného filmu, jehož vytvoření se skládá z rozsáhlé rešeršní práce a rozsah této publikace se s přibývajícimi díly rozšiřuje 3) akviziční činnosti, která je z pohledu informačního pracovníka nesmírně důležitou 4) katalogizace, kdy se její proces velice podobá procesu knihovnickému - dochází k zadávání údajů do databáze, avšak není tento proces není tak svázaný řadou pravidel a norem, jako knihovnická katalogizace. Nicméně co se informační hodnoty týká, jde skutečně do hloubky. Její obsah je tvořen vedle standardních údajů o názvu a odpovědnosti i údaji o všech myslitelných profesích vztahující se ke konkrétnímu dílu. Tyto údaje jsou v databázi seřazeny podle relevantnosti. Záznam je doplněn o klíčová slova. Ty v případě audiovizuálních dokumentů hrají důležitější roli, než v případě dokumentu tištěného. Konkrétní snímek není shrnut 6 základními klíčovými slovy,

²⁷ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

jak tomu bývá u tištěné knihy. Ale jejich počet může dosahovat až několik desítek. Tento princip funguje z důvodů případné rešeršní činnosti. 5) prezentaci filmových sbírek v kině Ponrepo. Tato aktivita sahá až za rámec klasického archivu, kdy je kino Ponrepo v podstatě hlavním nástrojem, díky němuž dochází ke zpřístupňování kulturního dědictví. 6) správa sbírky zvukových dokumentů představující také jednu z činností přesahující archivní záběr a doplňuje pohled na konkrétní filmovou éru.

2.1.2. Technické oddělení

Technické oddělení má za úkol shromažďovat, získávat a ochraňovat filmové a dnes už i ostatní audiovizuální materiály. Hlavním úkolem oddělení je péče o filmové materiály, jejich zařazování do jednotlivých sbírek, ukládání materiálů v depozitářích a zajištění expedice pro oprávněné vypůjčovatele. Technické oddělení jako takové je součástí Národního filmového archivu již od vzniku této instituce. Hlavní pracoviště se nachází v depozitáři Na Hradištku, které má pro práci s filmovým materiálem vhodné podmínky. Samotné oddělení je rozděleno na několik pracovišť:

- a) přírůstky filmových materiálů
- b) agenda týkající se ostatních audiovizuálních nosičů
- c) agenda nabídkové povinnosti (vyplývající ze zákona)
- d) restaurování a ochrana filmových materiálů (střižny)
- e) střižna pro potřeby skenování
- f) expedice
- g) depozitáře pro nitrátní materiály
- h) depozitáře pro bezpečné materiály

Akviziční činnost jde ruku v ruce už se vznikem archivu. V době jeho vzniku se snímky získávaly do sbírek především od soukromých výrobců případně distributorů, čímž se podařilo zachránit poměrně vysoké procento němých hraných i nehraných filmů a jak už bylo zmíněno i téměř celou zvukovou hranou i nehranou tvorbu. V období státního monopolu od roku 1945 do roku 1993 přecházely veškeré rozmnožovací a ostatní filmové materiály českých filmů do sbírek archivu na základě platných směrnic a nařízení ÚŘ ČSF. Díky těmto krokům se podařilo shromáždit téměř 100% českou produkci tohoto období a vytvořit tak sbírku, kterou se nemůže pochlubit téměř žádný filmový archiv na světě. S rokem 1989 se zvýšil nárůst akvizic a v důsledku změn či zrušení některých institucí a podniků ČS. filmu převzal NFA do svých sbírek jejich filmové materiály. Mezi tyto instituce patřil např.

Filmexport, Krátký film a.s., Československý armádní film, Filmové ateliéry Gottwaldov, archiv FAMU, zastupitelské úřady ČR. Přírůstek byl v této době obrovský a činil okolo 3000 jednotek za rok. Jednou z dalších akvizičních činností je i tzv. nabídková povinnost, kterou upravuje zákon č. 273/1993. Tento zákon uděluje povinnost každému českému výrobcí audiovizuálního díla, aby nabídl NFA dvě nové kopie k trvalému uložení. Tato povinnost je pak dále upravena zákonem č. 249/2006. NFA má možnost získat duplikační kopii a jednu kopii českého audiovizuálního díla spolu s písemnými a propagačními materiály k dílu. Snímky trvalé archivní hodnoty získává NFA také od soukromých osob a filmových amatérů, darem či nákupem.

SVĚT PATŘÍ NĀM

HF IDENTIFIKAČNÍ LIST - kopie č. 28383	
Název SVĚT PATŘÍ NĀM	Úvodní titulky české, zv., bpt.
Orig. název	Podtitulky (Mezitulky) Verze česká
Produkcce	Film český
Režie Martin FRIČ	Rok 1937 Původní délka Vzácnost
Námět	Doba, kdy se film odehrává Charakteristika
Scénář	Město Uložení
Kamera	
Hudba	Kopie získaná ČSLA - K 90 Zafazeno dne 21.6.2004
Poznámka	Poznámka <i>70 čsca</i>
Obsazení Jiří Voskovec (kamelot) , Jan Werich (kamelot)	

Obr. č. 2: Identifikační list – „rodný list“ každé jednotlivé kopie nebo rozmnožovacího materiálu [získáno přes WWW 2011-04-15]

Podle zákona o archivnictví vede Technické oddělení agendu přírůstků. Každý filmový materiál, který je určen k archivování, prochází před konečným uložení v depozitáři pečlivým přezkoumáním jeho technického stavu. Vedle zjišťování stavu povrchových ploch (mechanické poškození, stav slepek, výskyt nečistot, plísňe, rozkladu) se zjišťuje i stav děrování, měří se délka jednotlivých dílů, určuje se formát a druh podkladu, druh zvukového záznamu, druh barevného materiálu, úvodní a dialogové titulky a verze. Na základě těchto informací se poté zhotovuje identifikační list – „rodný list“ každé jednotlivé kopie nebo rozmnožovacího materiálu. (viz. Obr. č. 2) Do tohoto listu jsou doplněny údaje o názvu filmu, originálním názvu (v případě zahraničních filmů), tvůrcích, produkci, roku výroby atd. Každý nový materiál je posléze zapsán do příslušné přírůstkové knihy. Těchto přírůstkových knih je v Technickém oddělení hned několika. Pro kopie a duplikační kopie hraných filmů,

kopie a duplikační kopie nehraných filmů, negativy hraných filmů, negativy nehraných filmů, nefilmový audiovizuální záznam získaný na základě zákonné nabídkové povinnosti, audiovizuální nosiče BETA, DVD, VHS s TC a VHS.

Obr. č. 3: Identifikační štítky k označení krabic

Po zapsání údajů do jedné z přírůstkových knih následuje vytištění identifikačního štítku k označení krabic (viz. Obr. č. 3). Tyto štítky jsou barevně odlišené od zelené, červené až po modrou a žlutou. Označení umožňuje snadnou orientaci. Samotné krabice pro uložení v depozitářích jsou barevně rozlišeny:

- a) kopie jsou v zelených krabicích
- b) negativy obrazu v červených krabicích
- c) negativ zvuku ve žlutých krabicích
- d) duplikační kopie v modrých krabicích

Následuje vypsání expedičních karet, které slouží pro zaznamenávání pohybu filmových materiálů a základní zápis do počítačové databáze NFA. Filmové materiály jsou poté uloženy do archivních krabic, označeny štítky a uloženy v jednom z depozitářů. Jednou z nejdůležitějších činností Technického oddělení je ochrana a zachování materiálů, které by mohly být ztraceny v důsledky přirozeného procesu rozkladu prudce hořlavého nitrátového podkladu. Proto dochází k tomu, že jsou jednotlivé filmy překopírovány s bezpečnou nehořlavou podložkou a to buď s acetátní nebo nejmodernější polyesterovou. Zabezpečování jednotlivých titulů probíhá ve spolupráci s Filmovými laboratořemi ve Zlíně (Ateliéry Bonton Zlín a.s.) a Filmovými laboratořemi Barrandov. Přednostně dochází ke zpracování materiálů s hořlavou, nitrátní podložkou. V posledních letech se ročně vykopíruje asi 100 000 metrů nového materiálu. Co se týče přepisování ze starých nosičů na nosiče jako jsou DVD nebo BLU-RAY jde bezesporu o velice záslužnou věc, ale nejedná se o prezervaci v pravém slova

smyslu. Pro budoucí generace je lepší zachovávat snímky na původních nosičích. Už z důvodů řady úskalí. Například nosič BETA nelze přepsat na HD a celkově není empiricky dokázána samotná životnost těchto nových nosičů dat. Materiály, které jsou určeny ke kopírování se musí nejprve připravit ve střížně, kde probíhá kontrola technického stavu výchozího materiálu, synchronizace negativu obrazu s negativem zvuku, porovnání dvou a více materiálů, doplnění chybějících částí do výchozího materiálu, doplnění chybějících titulků a mezititulků. Pokud jsou nezbytné rekonstrukce, opravy a doplňování jednotlivých filmových materiálů, je nutná spolupráce s filmovými historiky. Každá nově vyrobená kopie je zkontrolována na filmové projekci a každá nově vyrobená kopie či rozmnožovací materiál stojí velké finanční prostředky.²⁸

Na činnosti Technického oddělení je nejvíce patrné, jak jsou audiovizuální materiály svázány s jejich nosičem. Pravidelná revize a případné kopírování, z důvodů jejich ochrany, je pak ve výsledku bojem s větrnými mlýny a do jisté míry prací *donquijotskou*. Ale chceme-li ochránit kulturní dědictví je tato práce zcela nezbytná. Papírová kniha podléhá také určité zkáze – špatné zacházení ze strany uživatelů, napadení škůdci nebo plísní. Avšak kniha může vydržet i několik staletí, zatímco filmový obsah podléhá zkáze poměrně rychle a proto je nutná pravidelná revize. Narozdíl od knihovníka si archivní pracovník nemůže dovolit vyhodit filmový materiál – zvláště v případě, když k němu neexistuje kopie.

2.1.3. Oddělení písemných archiválií

Toto oddělení by mělo být pro informačního pracovníka jedno z nejzajímavějších, protože v něm probíhá proces digitalizace. Primární úkoly Oddělení písemných archiválií jsou shromažďování, odborné zpracování, ochrana a zpřístupňování archiválií - listinných, fotografických, grafických a trojrozměrných dokumentů - především k domácí filmové tvorbě, výběrově i k tvorbě zahraniční. Toto oddělení se nachází na dvou místech – V Malešické na Praze 3 a dále pak v depozitáři na Hradištku, kde je také většina nefilmových materiálů uložena. Úkolem tohoto oddělení je péče o:

- 1) nefilmové materiály
- 2) archivní sbírky soudobé dokumentace (fotografie, plakáty, reklamní materiály)
- 3) archivní fondy (filmové instituce, osobní fondy)
- 4) ediční činnost (Filmová ročenka vycházející od roku 1992)

²⁸ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

V roce 1997 bylo založeno digitalizační pracoviště ve spolupráci s bývalými pracovníky VÚZORT. Od tohoto roku se oddělení věnuje systematické digitalizaci obrazových materiálů, v první řadě tedy fotografií a plakátů k českým hraným filmům, zahraničním hraným i nehraným filmům a portrétům osobností české i světové kinematografie. V roce 2010 bylo digitalizováno celkem 9164 fotografií a 97 filmových plakátů a k 31. prosinci 2010 bylo celkem digitalizováno 79 996 obrazových materiálů – 77 500 fotografií a 2 496 filmových plakátů.²⁹ Oddělení digitalizuje plakáty do formátu A3 vlastními prostředky a digitalizace větších formátů (někdy délka až 250 cm) probíhá ve spolupráci s firmou *Albertina icome Praha*.

Obr. č. 4 Vakuový stůl pro fotografování plakátů [získáno přes WWW 2011-04-15]

NFA s touto firmou spolupracovalo na vývoji speciálního vakuového stolu pro fotografování plakátů (viz. Obr. č. 4).. Tato metoda je jednou z nejšetrnějších – nízkotlakové přisátí plakátu na jemně děrovanou podložku způsobí, že veškeré přehyby plakátu nejsou ve výsledku vidět. Poté dojde profesionální fotografickou technikou ke zhotovení kvalitního barevného diapozitivu o rozměrech 9x12 cm. Výsledný diapozitiv je převeden skenováním na digitální soubor. Digitalizované materiály se v konečné fázi ukládají do databáze NFA. V roce 2007 došlo ke zpřístupnění „papírových fondů“, které jsou v NFA uloženy a jedná se o archivní fondy významných českých produkčních a distribučních společností a profesních kinematografických sdružení z období meziválečné první republiky a často i z období Protektorátu Čechy a Morava. V NFA jsou rovněž uloženy a postupně zpřístupňovány i

²⁹ Národní Filmový archiv. *Výroční zpráva Národního filmového archivu za rok 2010*. Praha : Národní filmový archiv, 2011. 26 s.

písemné pozůstalosti osob a osobností, které se podílely na vývoji a rozvoji filmového oboru v českých zemích.³⁰

Filmová ročenka

Oddělení písemných archiválií NFA již od roku 1992 vydává každoročně Filmovou ročenku – dvojjazyčná publikace (česko-anglická), která je jedinou svého druhu v České republice. Od roku 1992-2006 vycházela v knižní formě, v současnosti je dostupná na CD-ROMu. Úkolem redakce Filmové ročenky je shromažďovat dostupné informace o českém filmu. Inovace databáze FARIS umožnila formou referencí na CD-ROMu přechody ze společností, festivalů, osobností a filmů do jednotlivých částí kalendáře. Dosud byly odkazy pouze jednosměrné – z kalendáře do jednotlivých modulů. Uživatelský systém ovládání umožňuje vícehlediskové, komplexnější a pohodlnější vyhledávání informací. Při sestavování Filmové ročenky je využívána **dotazníková metoda** (oslovování právních subjektů z oblasti kinematografie), kdy existují dva druhy dotazníků jeden pro distribuční společnost a druhý formulář pro vyrobený film. Dále se informace získávají prostřednictvím rešeršní činnosti spočívající v monitorování tisku, titulkových listin, tiskových materiálů, osobní konzultace s tvůrci, prostřednictvím internetu nebo novinářských projekcí filmů.³¹

Podíváme-li se na činnost tohoto oddělení očima informačního specialisty je patrné, že vedle péče o nefilmové materiály má toto oddělení na starosti jeden z důležitých úkolů a tou je digitalizace. U menších formátových materiálů dochází k digitalizaci přímo v digitalizačním oddělení NFA. V případě poškození původního materiálu, se po digitalizaci provádí odstranění poškození pomocí počítačového softwaru, kdy má uživatel možnost vidět snímek téměř nepoškozený. Digitalizace - nástroj, který umožňuje zpřístupnit uživateli pro vědecké účely materiály staré několik desítek let bez obav o jejich poškození. Což samozřejmě neznamená, že se o uložené dokumenty nemusí pracovníci dále starat, staré a poničené plakáty procházejí procesem restaurování a jsou uloženy v depozitáři s vyhovujícími podmínkami. Na problematiku digitalizace se blíže podíváme v *kapitole č. 3.1.*

2.1.4. Knihovna NFA

Knihovna NFA tvoří jakousi pomyslnou páteř filmového oboru u nás. Její sídlo je v Bartolomějské 11 na Praze 1. Knihovna NFA získává, odborně zpracovává, uchovává a

³⁰ LACHMAN, Tomáš. Ad Fontes čili Z nově zpřístupněných fondů. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2007, vol. 19, č.3, s. 211-212. ISSN 0862-397X.

³¹ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

zpřístupňuje českou a výběrově i zahraniční literaturu a periodika z oblasti filmu. Je tak jednou z nejširších informačních základů v tomto oboru. Knihovna sídlí na poměrně malém prostoru, avšak tato situace by se měla během několika let rapidně změnit. V plánech na výstavbu nového archivního komplexu zaujímá knihovna jednu z největších místností v tomto objektu. Prozatím je uživatelům k dispozici studovna s 6 místy pro studium, 2 místa pro práci s PC a jedno místo pro práci s mikrodokumenty. Většina knihovního fondu je určena k prezenčnímu studiu. Fond v současnosti zahrnuje okolo 71. 500 svazků knih a periodik, přibližně 9.620 filmových scénářů, na cca 3.500 separátů osobností a 8.500 separátů filmů s desítkami tisíc výstřížků z českého tisku, na 18. 000 drobných zahraničních tisků a obsáhlou sbírku výstřížků ze zahraničního tisku s filmovou tematikou, CD ROM, mikrodokumenty.

Podíváme-li se na obsah sbírky knižního fondu blíže, je patrné, že její rámec překračuje rámec filmové tematiky a to díky publikacím z různých oborů např. z historie, fotografie, výtvarného umění, divadla a zfilmované beletrie. Knihovna má předplatné na celou řadu titulů – z českých periodik např. Cinema, Cinepur, Dějiny a současnost, Film a doba, Filmový přehled aj. Ze zahraničních pak např. Film history, American Cinematographer, Cineforum aj. Ve studovně knihovny je přístupno v elektronické formě v podobě fulltextu na 80 titulů filmových periodik z databází EBSCO a FIAFplus.³²

Skladba a rozsah fondu a sbírek Knihovny NFA

Fond knih a vázaných periodik	71.500 svazků
Sbírka scénářů	9.623 svazků
Sbírka separátů	12.000 složek (výstřížky z českého tisku)
Sbírka mikrofilmů	1.083 svitků
Sbírka mikrofiší	1.330 mikrofiší
Sbírka CD-ROM	218 nosičů
Sbírka popisků (drobný tisk)	17.922 položek
Sbírka - zahraniční výstřížky	575 svazků
Sbírka - zahraniční festivaly	1.122 svazků

Velmi rozsáhlý je klasický lístkový dokumentografický fond fungující od roku 1943-1992. V letech 1993-2001 byly nové přírůstky fondu zpracovány v databázích CDS/ISIS/MAKS.

³² NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

IPAC knihovny NFA, nebo-li veřejně přístup on-line katalog na Internetu, vznikl v roce 2001, kdy knihovna získala pevné připojení k Internetu s kapacitou 128 kbit/s. za příspěví grantu Ministerstva kulturní ČR na projekt „Zkvalitnění stávajícího připojení knihovny NFA k síti internet a zlepšení služeb uživatelům z oblasti filmových informací tvorbou a zpřístupnění dat v síti –VISK 3“. V tomto roce došlo k přechodu na nový knihovnický systém Advanced Rapid Library, proběhla konverze dat z výměnného formátu v systému CDS/ISIS/MAKS do formátu UNIMARC a vznikla nová struktura databází. IPAC je přístupný zdarma na www.nfa.cz v rubrice Knihovna, v interní síti NFA a uživatelům ve studovně knihovny. IPAC je tvořen třemi databázemi: KATALOG DOKUMENTŮ, AUTHORITY, HESLÁŘ, které jsou mezi sebou vzájemně propojeny a představují tři vstupní brány k vyhledávání. Uživatel má v každé databázi k dispozici jednoduché a rozšířené vyhledávání s možností limitů, index/browse a řadu rejstříků. Selekční je každé slovo uvedené kdekoli v záznamu.

- a) Databáze **Katalog dokumentů** (cca 40 000 záznamů) obsahuje anotované bibliografické záznamy s věcným popisem ze všech sbírek knihovny. Fond knihovny je kontinuálně zachycen v databázi od roku 1992 a je věcně zpracováván z pohledu oborového specializace: filmu. Retrospektivní zpracování sbírek probíhá v několika fázích a bude pokračovat řadu let (dokončena byla retrospektiva sbírky separátů osobností (2500 k. j.), ke konci se blíží retrospektiva scénářů (9000 k. j.), pokračuje retrospektiva knihovního fondu a separátů filmů.
- b) Databáze **Authority** obsahuje záznamy na jednotlivé **personálie** (cca 15 000 záznamů), **filmy** (cca 6500 záznamů), **akce** (cca 2500 záznamů) a **korporace** (cca 400 záznamů) vytvořené na základě zpracovaného fondu v Katalogu dokumentů včetně odkazů na variantní jména a názvy a dalších sledovaných údajů. Tato databáze vznikla vygenerováním a sloučením autorit ze čtyř různých databází po konverzi dat z předchozího systému, a proto je stále předmětem doplňování a korektur.
- c) Databáze **Heslář** (1240 záznamů) je překladem hesel *Glossary of Film Terms*, představuje řízení slovník z oboru filmu, kdy každý pojem je ošetřen odkazy typu viz, též, viz, nadřazený a podřazený termín a rovněž obsahuje anglické ekvivalenty z hesláře FIAF. V záznamu hesla je přímý odkaz na bibliografické záznamy, kde bylo heslo uplatněno při věcném popisu dokumentů.

„Z výše uvedeného výčtu vyplývá, že pokud uživatel hledá konkrétní titul dokumentu, vstoupí přímo do databáze Katalog dokumentů, kde podle bibliografických údajů požadovaný

dokument vyhledá. Pokud hledá určitou tematiku, film, akci, personálii a nezná podobu hesla či vstupní prvek autorit vstupuje do on-line katalogu přes druhé dvě databáze Autority a Heslář, kde se pomocí odkazového aparátu zorientuje a přes odkaz na záznamy vyhledá relevantní bibliografické záznamy, rešerší si může následně podle zvoleného zobrazovacího formátu vytisknout, uložit, odeslat apod.“³³

Licencované zahraniční databáze z oboru filmu

Knihovna svým čtenářům umožňuje přístup i k řadě licencovaných databází, ke kterým by jinak neměli přístup, čímž dochází k propojení světa informatiky se světem filmu a šířením informační gramotnosti. Tyto informační zdroje, které jako komplet zahrnují řádově statisíce záznamů, obsahují nejen bibliografické citace zahraničních pramenů, ale i plná znění textů, podrobné popisy staniců filmů od počátku kinematografie a další data ze světa filmu v mezinárodním kontextu.

Knihovna zpřístupňuje tyto databáze:

- a) *Film Index International (FII)*
- b) *American Film Institute Catalog (AFIC)*
- c) *The FIAF International FilmArchive Databáze (FIAF)*
- d) *Film & Television Literature Index with Full Text (FTLI)*

Jelikož je u těchto licencovaných zdrojů předplatné skutečně vysoké, mohlo být pořízeno až díky dotaci z Programu na podporu vědy a výzkumu MŠMT v rámci grantu „IN04122 – Internetové informační zdroje pro oblast výzkumu v oboru filmu.“ Z informačního hlediska se můžeme na databáze dívat z různých úhlů pohledu, obecně se dají rozdělit na přístupné a licencované, všeobecné a specializované. Dále je třeba rozlišit databáze bibliografické (záznamy o knihách či člácích), fulltextové (bibliografické s přístupem k plným textům) a filmografické. Texty z peer-reviewed a obecně renomovaných tištěných filmových periodik jsou obsaženy převážně v licencovaných zdrojích. Mezi tvůrce těchto licencovaných informačních zdrojů nalezneme řadu renomovaných institucí např. *British Film Institut*, *Američan Film Institute*, *FIAF*. Ty se zaměřují na film od jeho počátků. Jejich záběr je

³³ JANÁSKOVÁ, Pavla. Národní filmový archiv a elektronické zdroje v oboru filmu a kinematografie. *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 12 [cit. 01.12.2011]. Dostupný také z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1234>>. ISSN 1212-5075.

soustředění se na systematickou práci s primárními prameny, kdy dochází k vytváření zdroje informací na základě popisu viděného obsahu. Obsažnost a podrobnost zpracování záznamů filmovými historiky a odkazy na texty z uznávaných filmových periodik jsou jejich hlavní devizou a přínosem. Vývoj informačních technologií zúročil několikaleté práce řady filmových historiků, dokumentátorů a bibliografů do podoby databází, které usnadňují vyhledávání a zpřístupňování, byť zatím ve formě licencovaných zdrojů.

The Internationa Index to Film Periodicals je bibliografická článková filmová databáze, která sleduje analyticky filmová periodika skoro již čtyřicet let. Obsahuje na 300 tisíc záznamů s ročním přírůstkem 12 tisíc záznamů. Tvůrcem databáze je FIAF. Obsahuje indexy a hesláře zaměřené speciálně na oblast filmu. V červnu 2008 byl na stránkách FIAF v rámci projektu *Periodicals Indexing Project* (P.I.P) zveřejněn aktualizovaný seznam ve třech zobrazovacích formátech – Excel, HTML, PDF. Tento seznam obsahuje 342 titulů odborných filmových periodik analyticky zpracovaných v databázi FIAF. Tento zdroj obsahuje i řadu dílčích databází: 1) *Index Tv Periodicals 1979-2006* 2) *List of Periocala Indexed* 3) *Treasures from the Film Archives* 4) *Film/TV Documentation Collections* 5) *FIAF Members Publication*. V roce 2007 změnil FIAF provozovatele svých databází, opustil *Ovid/SilverPlatter* a přešel k providerovi *ProQuest*, kde zpřístupňuje i fulltexty článků.

Film & Television Literature Index with Full Text je specializovaná bibliografická a fulltextová databáze zaměřená na oblast filmu a televize, filmovou a televizní teorii, prezervaci a restaurování filmů, scenáristiku, produkci, kinematografii, technické aspekty a recenze filmů. Databáze analytickou formou abstraktu pokrývá více než 270 publikací a fulltextově (ve formátech HTML, PDF) je podchyceno na 80 periodik a 50 knih ze současné produkce. Vydavatelem databáze je *EBSCO Publishing*, který přišel s novým způsobem vyhledávání a grafického zobrazení výsledků v modulu *Visual Search*. *American Film Institute Katalog* je poskytovatelem podrobných informací o dlouhometrážních hraných filmem vyrobených na území Spojených států amerických nebo financovaných americkými výrobními společnostmi v období 1893-1955 a 1961-1970. Tvůrcem databáze je *American Film Institute*. Databáze obsahuje na 50 tisíc podrobných záznamů filmů s produkčními informacemi, technickými údaji. Údaji o tvůrcích, obsazení, dále obsahuje podrobný obsah filmů. Databáze je doporučována jako klíčový zdroj pro výuku, výzkum a studium filmové historie.

Světově nejrozsáhlejší profesionálně budovanou filmovou databází je *Film Index International*. Tvůrcem databáze je *British Film Institute*. Databáze spravuje více než 118 tisíc podrobných záznamů o filmech ze 170 zemí od prvních německých filmů do současnosti. Podrobné záznamy o filmech obsahují více než milion zápisů o hereckých obsazení a technických attributech, 500 tisíc bibliografických citací, 685 tisíc profesionálních profilů filmových tvůrců a informace o získaných cenách na prestižních filmových festivalech. Do databáze je umožněn přístup pomocí dvou dílčích vzájemně propojených databází, tzv. film search a person search, k dispozici je také celá řada indexů ke zpřesnění dotazu.

Tímto se obloukem dostáváme k pojmu informační gramotnosti – schopnosti orientovat se v informačním světě, neboť je základním předpokladem každé studijní a badatelské práce. Díky možnosti využití těchto databází tak může dojít k doplnění celé řady informačních mezer v českém prostředí. Databáze by se měly stát součástí informačního zázemí oboru filmových studií jako běžná a samozřejmá pomůcka pro systematickou studijní, tvůrčí a výzkumnou práci.³⁴

2.1.5. Redakce časopisu *Filmový přehled* a Oddělení teorie a dějin filmu

Výše představená oddělení NFA se zabývala činností ryze praktickou a spojenou se shromažďováním, ochranou a celkovou péčí o sbírky NFA. Avšak je tu i další část a tou jsou oddělení teoretická nebo čistě publikační, která se starají o ryze badatelskou činnost a šíření filmové vědy. Spadají sem redakce časopisu *Filmový přehled* a Oddělení teorie a dějin filmu. Tato oddělení mají svou specifickou funkci vůči archivu. *Filmový přehled* je nejstarší filmový časopis v České republice. Na našem území vychází již bezmála 72 let - od roku 1939. V tomto roce existoval pod názvem *Filmová kartotéka* a přinášel základní informace o jednotlivých filmových titulech. Název *Filmový přehled* dostal v roce 1950, svůj charakter si však zachoval a i nadále informoval širokou obec z oblasti kinematografie. Během své působnosti vystřídal řadu vydavatelů až se jeho vydavatelem stal v roce 1993 NFA. Jedním ze specifik tohoto časopisu je jeho podoba - vychází ve formátu A5 a jelikož jsou jednotlivé tituly řazeny abecedně, jeho forma umožňuje zařazování ve formě kartotéčních lístků. Díky tomu zde vznikla ojedinělá bibliografická databáze postihující období od roku 1939.

Oddělení teorie a dějin filmu vyvíjí aktivity trojího druhu – badatelské, ediční a dokumentační. Základním stavebním kamenem tohoto oddělení jsou výzkumné projekty,

³⁴ JANÁSKOVÁ, Pavla. Licencované zahraniční databáze z oboru filmu. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2008, roč. 20, č. 3, s. 218-224. ISSN 0862-397X.

kteře jsou zaměřeny na historický výzkum české kinematografie. Jednak se zabírají problematikou reflexe filmového média v českých zemích a dále na institucionální vývoj české kinematografie. K badatelským cílům oddělení patří mimo jiné i studium nástupu zvukového filmu v Československu nebo výzkum podmínek pro uvádění filmů v němé éře. Řada výsledků těchto výzkumů je poté průběžně publikována např. v časopisu pro teorii, historii a estetiku filmu *Illuminace*, ale nejenom v tomto periodiku. Dále se články vyskytují v odborných periodikách a sbornících, případně v samostatných knižních publikacích.

Jednou z významných aktivit tohoto oddělení je ediční činnost soustředěná na odborné práce o filmu a kinematografii pokrývající žánrové oblasti od kvalifikované filmové publicistiky přes svědectví pamětníků až po texty vědeckého charakteru. Součástí oddělení je i redakční pracoviště čtvrtletníku pro teorii, historii a estetiku filmu *Illuminace*. OTDF zahrnuje ediční pracoviště připravující k vydání neperiodické publikace v knižní řadě nazvané "Knihovna *Illuminace*". Tato edice vznikla roku 1993 a vycházejí v ní domácí i zahraniční díla z oboru filmové historie a teorie antologie prací předních domácích filmových kritiků a publicistů i pramenné edice. Oddělení má na starosti nejenom přípravu textů k publikování, ale zároveň i výrobu veškerých publikací NFA a jejich odbyt. Tyto činnosti jsou doprovázeny prací dobrovolnou, jejíž smyslem je posílit informační základnu pro historický výzkum českého filmu.³⁵

Illuminace – časopis pro teorii, historii a estetiku filmu

Časopis *Illuminace* je jediný český recenzovaný časopis pro vědeckou reflexi kinematografie. Byl založen v roce 1989 coby půlletník a od roku 1993 přešel na čtvrtletní periodicitu. Po celou dobu své více jak dvacetileté existence přináší celou řadu původních teoretických a historických studií, které jsou založené na výzkumech českých i zahraničních badatelů. Každé číslo je tématicky uvedeno a svojí formální podobou připomíná *Illuminace* spíše sborník. Velký prostor je věnován jak edici pramenů k dějinám kinematografie, tak i rozhovorům s významnými osobnostmi oboru. *Illuminace* obsahuje recenze domácí a zahraniční odborné literatury a od roku 2005 dochází ke spolupráci s hostujícími editory, kteří připravují některé z monotematických bloků. Od roku 2007 se jedná o impaktovaný časopis a jeho původní texty jsou od roku 2011 zveřejňovány také prostřednictvím fulltextové databáze EBSCO.³⁶

³⁵ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

³⁶ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

Z činnosti těchto teoreticky zaměřených oddělení lze konstatovat, že vůči archivu plní funkci osvětovou a jsou v roli šířitelů informací o kinematografii. Jejich nástrojem je celá řada odborných článků vydávaná v citovaných i ostatních periodikách. Díky nim dochází k ucelování obrazu o české kinematografii a doplňování mezer vzniklých v minulosti.

Jak je z předchozích kapitol patrné, Národní filmový archiv je bezesporu významnou institucí. Institucí, jejíž služby sice řada obyvatel České republiky nevyužívá tak často, jako služeb knihovny, ale která má v současné době na poli audiovize důležité postavení. Díky její aktivitě máme tu možnost nahlédnout do historie kinematografie a zjistit na vlastní oči, jaký velký kus cesty ušla. NFA – instituce jedná svého druhu v České republice, která svojí činností přesahuje rámec klasického archivu.

III.

DIGITALIZACE, DIGITÁLNÍ KNIHOVNA NFA

3. DIGITALIZACE, DIGITÁLNÍ KNIHOVNA NFA

3.1. Digitalizace

„Godard prohlásil, že o filmu lze hovořit jen prostřednictvím filmu. Dnes o něm lze bez potíží hovořit i prostřednictvím DVD či internetu.“³⁷

Digitalizace – pojem, který se v posledních letech stal velice moderním, frekventovaným a často skloňovaným v souvislosti s ochranou kulturního dědictví a jeho zpřístupňování veřejnosti. Podíváme-li se na problematiku digitalizace z informačního hlediska je bezpochyby jasné, že by se tento nástroj měl stát součástí balíku informačních služeb řady institucí. V prostředí paměťových institucí jde o mocný nástroj, který přináší odborné i široké veřejnosti nové a dříve netušené možnosti vytěžování informací a získávání nových znalostí z fondů a sbírek. Aby se však nejednalo o nástroj samoučelný, musí se stát součástí komplexního procesu poskytování informačních služeb. Počátky digitalizace v Národním filmovém archivu se datují do druhé poloviny devadesátých let dvacátého století. Jak bylo už řečeno v kapitole 2.1.2. digitalizační pracoviště zde bylo zřízeno roku 1997. A od té doby se začaly rýsovat obrysy systematické práce na tomto poli. Digitalizací však proces nekončí, ale začíná.³⁸

„Digitální informaci je také nutné uchovávat ve formě zaznamenaných dat v hardwarovém úložním systému. To naráží na stejné problémy konzervace jako tradiční úložní systémy. Známe problémy nestálosti kinematografických filmů, od těch na nitrocelulóze až po ty polyesterové. Jde o problémy mechanického a chemického rázu, spojené s nosiči a emulzemi, jež podléhají rychlému rozpadu.“³⁹ Tímto se dostáváme k problematice stálosti nosičů jako takových. Samotné skenování a ukládání dat představuje jen menší část prováděné práce. Digitalizaci objektu doprovází vytváření technických, popisných a administrativních metadat nebo-li dat o datech a samotná digitalizace sebou přináší trvalý závazek, kdy nelze data na další desetiletí odložit do depozitáře, ale od chvíle jejich vzniku je nutné o ně trvale pečovat. K péči o data neodmyslitelně patří: 1) Kontrola datových nosičů 2) Kontrola činnosti dat 3) Migrace dat na nové aktuální typy datových nosičů.⁴⁰ V následující kapitole se zaměříme na

³⁷ FOSSATI, Giovanna. Od zrn k pixelům : digitální technologie a filmový archiv. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2005, roč. 17, č. 3, s. 5-19. ISSN 0862-397X.

³⁸ SCHORGE, Walter. Digitalizace jako součást procesu poskytování informačních služeb v Národním technickém muzeu. *Knihovna plus* [online]. 2011, č. 1 [cit. 2011-05-08]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus111/schorge.htm>>. ISSN 1801-5948.

³⁹ FOSSATI, cit. 37, s. 5

⁴⁰ SCHORGE, cit.38

proces digitálního restaurování. Kde proces digitalizace vlastně začíná? Jak se filmový pás promění v sérii čísel? Jaké jsou s digitalizací spojené problémy a je vůbec možné zasáhnout do digitalizovaného materiálu bez toho, aniž by nedošlo k degradaci obsahu díla jako takového? Každého informačního pracovníka by měl zajímat také vývoj - Jakým směrem se digitalizace bude ubírat a co ve výsledku přinese tato „digitální revoluce“ nebo též „digitální renaissance“? Je třeba, aby informační společnost držela krok s vývojem digitálních technologií a využívala je tak, aby jejich výsledek přinášel kýžené plody.

3.1.1. Digitální technologie a filmový archiv

V celé řadě médií bývají zmiňovány pojmy jako nízké a vysoké rozlišení. Rozlišení jako takové představuje množství detailů v obraze – to znamená počet potenciálně rozlišitelných prvků, z kterých se obraz skládá: zrna v případě fotografie a filmu, pixely u digitální technologie. Čím větší počet zrn nebo pixelů, tím větší úroveň detailů nebo-li rozlišení. Originální negativ o určitém počtu zrn logicky obsahuje větší míru detailů než jeho pozitivní kopie, která z něj pochází. Je-li poté negativ ztracen nebo nenávratně poškozen, je nutné z kopie vytvořit nový, náhradní negativ a z něj další kopie, čímž nastává další nevyhnutelný pokles rozlišení. Fotochemická reprodukce, při které by nedošlo ke ztrátě informací, neexistuje. Zde se projevuje revoluční výhoda digitální reprodukce. Ta jako jediná technologie umožňuje kopírování bez ztráty informací. V případě, že budeme mít k dispozici digitální systém schopný zpracovávat dostatečnou míru informací k zaznamenání filmu, naskytne se nám jedna z alternativ k tradičnímu restaurování. Stejně tak, až budeme mít k dispozici standardní digitální nosič, který zajistí spolehlivou životnost srovnatelnou s filmem, nabídne se nám digitální alternativa tradiční prezervace.

Obraz s nízkým rozlišením nelze použít při konzervaci filmového materiálu, avšak plní důležitou funkci pro přístup k filmovým sbírkám. Nízké rozlišení umožňuje jednodušší prohlížení filmového materiálu. Díky digitální technologii má řada filmových archivů možnost nabídnout snazší a dynamičtější přístup ke svým sbírkám. V tomto ohledu může internetová stránka nabídnout a poskytnout přístup k různým filmům o velice nízkém rozlišení a umožnit nelineární procházení jednotlivých záznamů, čímž dochází k osvobození uživatele od nutnosti fyzicky procházet archiv. Webová stránka dovoluje uživatelům obsah *kontextualizovat*. Tato idea má veliký význam a přibližuje instituce typu filmových archivů směrem k přijetí role šířitelů filmové kultury v mnohem širším smyslu než tomu je doposud.

Možnost kontextualizovat zdroje činí z digitální technologie velmi účinný nástroj filmových archivů. Jak již bylo v předchozích kapitolách řečeno, hlavními funkcemi archivu je prezentovat, šířit a uchovávat filmové dědictví. Digitální technologie nabízí prvním dvěma z těchto funkcí úplně nové perspektivy. Následující text se zaměří na problémy a možná řešení v procesu digitalizace. Ta samotná se skládá ze tří fází procesu: 1) digitální kopírování 2) zásah do digitálního pole 3) převod na film. V první fázi dochází pomocí scanneru k převedení původního fotochemického obrazu na digitální – matematicky vyjádřenou – informaci. Tento formát je v následující fázi digitálního zásahu možné prostřednictvím softwaru konzervovat, modifikovat a upravovat. V konečné fázi dochází ke konverzi modifikovaných digitálních dat s použitím kopírky zpět do fotochemických obrazů na filmovém pásu.⁴¹

3.1.2 Problémy spjaté s digitalizací

Digitalizace má svá pro a proti. Stále existuje velká řada problémů, které je nutné vyřešit, než budou archivy moci v plné míře přistoupit ke konzervování obrazů digitální technologií. Jednou ze základních otázek je spolehlivost procesu digitalizace. Jakmile se ustanoví ten nejvhodnější systém se správným rozlišením pro každý film spolu s dalšími technikami, které zajistí kopírování bez ztráty informací, pak bude možné filmy převádět a ukládat na digitální nosič. Otázky týkající se stálosti těchto nosičů však stále přetrvávají. Představa digitální databáze namísto celé sbírky neskladných filmů je velice atraktivní, ale v současnosti se o realitě zatím mluvit nedá. Kolem digitálního nosiče existuje stále řada problému související s jejich konzervací. Zkušenost s těmito nosiči je ještě příliš omezená a proto tedy nemůžeme efektivně předvídat, jaké bude jejich dlouhodobé chování. Problematika nosičů by měla být úplně první otázkou, na kterou je třeba odpovědět, než můžeme uvažovat o tom, zda-li jsme ochotni svěřit naše kulturní dědictví do rukou digitálních nosičů. Stálost těchto nosičů je stále předmětem celé řady výzkumů.

Nezmapovanou oblastí zůstává měřitelnost a opravitelnost digitálního poškození. A stále nevíme, co digitalizace provede s interpretovatelností „starých“ dat? V rozvoji digitální technologie můžeme pozorovat rychlé stárnutí hardwaru, způsobené nedostatkem standardního softwaru. Situace podobná prvním letům kinematografie se opakuje. I dnes vzniká a zaniká poměrně velké množství různých formátů. Řada výrobců nabízí svůj vlastní

⁴¹ FOSSATI, cit. 37, s. 6-9

program, který však nemusí být kompatibilní s jinými produkty. Řada formátů přetrvává jen krátkou dobu. A v rozmezí několika let jsou pro nově používaná zařízení nečitelná. Je patrné, že si filmový archiv nemůže dovolit spoléhat na technologii, která je z části neznámá. I tak se v ní však ukrývá velký potenciál, který je třeba velice bedlivě sledovat. Z druhé strany barikády se nám rýsuje obdobný problém, protože se tato technologie stále častěji využívá ve filmové výrobě. A filmové archivy jsou již dnes nuceny řešit problém konzervace digitálního nosiče jako muzejního objektu⁴²

3.1.3. Možná řešení

Jedno z nejběžnějších řešení, které se uplatňuje při nestálosti digitálních nosičů, je nepřetržitá „migrace“ dat. Periodickým přesouváním všech dat na nový nosič tak můžeme předejít ztrátě dat vzniklé zhoršením kvality nosiče. Každá operace tohoto druhu je však velice nákladnou a nevylučuje žádná vedlejší rizika. Jedno zajímavé řešení slibuje výzkum na poli *emulace* – procesu, při kterém dochází k napodobení činnosti jednoho zařízení pomocí jiného. Takovýto proces by umožnil simulace zastaralých systémů moderními přístroji. Tento druh řešení problémů rychle stárnoucí technologie je velice aktuální, pokud chceme digitální formát uchovávat v jeho „originálním“ stavu a být i nadále schopni jej číst. Jedním z nejzajímavějších návrhů řešení konzervace digitálních informací je myšlenka, kterou přednesl *Jim Lindner* v roce 2000 na konferenci *Joint Technical Symposium* v Paříži – konečně se osvobodit od nosičů. Namísto přechodu od analogového nosiče k digitálnímu, bychom se uchýlili k síti jakožto nemateriálnímu prostoru, ve kterém mohou být v digitální formě shromážděny veškeré naše informace. Tím by filmové archivy mohly projít jakousi „digitální renesancí“ a představa, kdy filmový archiv v případě potřeby shromáždí potřebná data, celý film znovu složí a odešle do příslušné projekční místnosti, je jedním slovem fascinující. Došlo by k oproštění od problému konzervování nosiče.⁴³ Avšak s touto myšlenkou je spojena celá řada otázek. Jak by archiv zabránil případné ztrátě dat? Nebylo by kulturní dědictví ve větším ohrožení, než na svém původním nosiči? „*Informační technologie mají možnost zviditelnit kulturní a vědecké dědictví Evropy a zpřístupnit jej pro současné i budoucí využití. K tomu je zapotřebí společného úsilí na úrovni členských států – jejichž úsilí*

⁴² FOSSATI, cit. 37, s. 17-18

⁴³ FOSSATI, cit. 37, s. 18

v oblasti digitalizace a uchovávání digitálních záznamů je v současnosti značně roztržité – a na úrovni Společenství.“⁴⁴

Vzhledem k tomu, že současná kultura stojí na základech kultur předchozích společností je třeba položit si otázku, zda se budoucnost lidského bytí bude skutečně pohybovat v rámci přetechizované společnosti nebo za sto let nastane zlom, který člověka uvrhne zpět do hlubokého pravěku, kde budou blyštivé disky vhodné pouze jako zbraň určená k přežití.

3.1.4. Digitální restaurování kopie filmu Marketa Lazarová

NFA se podílí na celé řadě projektů spojených s digitálním restaurováním, avšak jeden z nejvýraznějších je v současné době spjatý s filmem Marketa Lazarová Františka Vláčila. Marketa Lazarová je filmem, který se podílí na utváření naší filmové historie. Mnohými zbožňovaný stejně tak, jako nenáviděný. Snímek, jehož poselství přesáhlo dobu svého vzniku, a který právem patří do zlatého fondu světové kinematografie promlouvající k nové generaci diváků. Mezinárodní filmový festival Karlovy Vary se již řadu let věnuje zprostředkovávání klasických filmových děl současnému publiku. Na loňských ročnících bylo možné spatřit digitálně upravené verze dramatu Luchina Viscontiho Gepard a snímek Michaela Powella a Emerica Pressburgera Červené střevíčky. Díky rozsáhlému digitálnímu zrestaurování na popud Martina Scorseseho a jeho dvorní střihačky Thelmy Schoonmakerové měli diváci možnost spatřit technicolorovou podívanou v podobě blízké původní vizi Powella, Pressburgera a jejich spolupracovníků.

MFF KV podpořil a inicioval myšlenku digitální úpravy zásadních titulů české kinematografie. Pro projekt digitálního restaurování Markety Lazarové se podařilo získat Ministerstvo kultury ČR. *„Národní filmový archiv, který ochraňuje a zabezpečuje filmová díla české kinematografie, vítá příležitost podílet se na digitalizaci jednoho z klíčových děl filmové historie. NFA poskytne jako zdroj duplikační pozitiv, originální negativ i referenční kopii vyrobenou v 60. letech 20. století a dohlédne na kvalitu výsledného zpracování. Význam restaurace filmu vedle dalšího stupně ochrany původního materiálu vidíme také v tom, že umožní zajistit propagaci jednoho z nejvýznamnějších opusů české filmové historie v rámci nově se rozšiřující sítě digitálních kin doma i v zahraničí, čímž budou posíleny*

⁴⁴ i2010: Digitální knihovny. *Knihovna plus* [online]. 2005, č. 2 [cit. 2011-05-10]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus51/digitalni_knihovnyEU.htm>. ISSN 1801-5948.

možnosti pro šíření české kultury a jejího filmového dědictví,“ říká Vladimír Opěla, ředitel NFA.

Digitalizací snímku Marketa Lazarová přistoupilo Ministerstvo kultury ČR k procesu digitalizace filmů, tak jak je uvedeno v Koncepci kinematografie, kterou vláda schválila v roce 2010. Digitalizace české filmové klasiky má velký význam z hlediska nového zpřístupnění těchto filmů, a to jak v rámci vzdělávání, tak i z hlediska finančního. Zpřístupněním této klasiky, kterou díky její kvalitě již vysílatelé vysílající v HD kvalitě prakticky nenakupovali, zvýší příjmy Státního fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie. Ministerstvo kultury ČR uvítalo participaci MFF Karlovy Vary na tomto prvním digitálním počínu. Technologicky je tento projekt zaštitěn studiem Universal Production Partners, a.s. (UPP), které je největším postprodukčním studiem ve střední Evropě. UPP se mimo jiné cíleně věnuje i restaurování starých filmů a dokumentů. Základním předpokladem pro restaurování tohoto díla je maximální důraz na zachování autentičnosti původního obrazu i zvuku. To znamená, že do obrazu ani zvuku nesmí být zasazeno žádným necitlivým technologickým postupem, který by znamenal jakoukoli změnu výrazu oproti původnímu autorskému záměru. Výsledkem pak bude digitální kopie identická s původním dílem bez jakýchkoli změn, které by měly vliv na charakter či celistvost díla a jeho původní podobu. Světová premiéra digitálně restaurované kopie jednoho z nejvýznamnějších filmů české historie – Marketa Lazarová se uskuteční v rámci 46. ročníku MFF Karlovy Vary.⁴⁵

3.2 Digitální knihovna NFA

„Informačně gramotní lidé se naučili, jak se učit. Vědí, jak se učit, protože vědí, jak jsou znalosti pořádány, jak je možné informace vyhledat a využít je tak, aby se z nich mohli učit i ostatní. Jsou to lidé připravení pro celoživotní vzdělávání, protože mohou vždy najít informace potřebné k určitému rozhodnutí či k vyřešení daného úkolu.“⁴⁶

(ALA, 1989)

V předešlých kapitolách jsme se pokusili o nástin digitalizace audiovizuálních materiálů, o problémech s ní spjatých a podívali se na možná řešení. Vedle audiovizuálního

⁴⁵ Film Servis Festival Karlovy Vary (firma). Světová premiéra digitálně restaurované kopie filmu Marketa Lazarová na 46. MFF Karlovy Vary [online]. 9.5.2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.kviff.com/download/2011/TZ_Marketa_Lazarova.doc>.

⁴⁶ DOMBROVSKÁ, Michaela ; LANDOVÁ, Hana; TICHÁ, Ludmila. Informační gramotnost : teorie a praxe v ČR. *Národní knihovna : knihovnická revue* [online]. 2004, roč. 15, 1, [cit. 2011-05-12]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>>. ISSN 1214-0678.

dědictví je potřebná ochrana a zpřístupňování i písemných pramenů. Včasná záchrana dokumentů pomocí mikrofilmování a digitalizace je bezpochyby úkol velice akutní. K nejohroženějším sbírkám knihovny NFA patří fond filmových periodik – jedna z unikátních kolekcí novinových výstřižků, sbírka filmových scénářů a knižní tituly, které byly vytištěny na cyklostylu. Cílem knihovny je záchrana a zpřístupnění pramenné základy oboru kinematografie v kvalitativně novém badatelském prostředí – v podobě digitální knihovny oboru filmu. Této problematice se již od roku 2000 věnuje „*Projekt knihovny Národního filmového archivu na ochranu ohrožených dokumentů a jejich zpřístupnění na nových nosičích*“, realizovaný formou jednotlivých grantů v rámci „*Národního programu mikrofilmování a digitálního zpřístupňování dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru – Kramerius*“. Tento program je zároveň jeden z programů Veřejné informační služby (VISK) Ministerstva kultury ČR, který se zaměřuje na záchranu a zpřístupnění bohemikálních dokumentů tištěných na kyselém papíru, jejichž existence je ohrožena rozpadem papírového nosiče.⁴⁷

Pomocí reformátování v rámci podprogramu „*VISK 7 – Kramerius*“ došlo k vytvoření promyšleného a uceleného systému, kde všechny zainteresované strany dodržují jednotné standardy a jejich digitální knihovny se mohou podílet či se již podílejí na tvorbě univerzální české digitální knihovny. Metodologické zázemí pro tvorbu standardů a archivaci zdrojových digitálních dokumentů zajišťuje Národní knihovna České republiky (NK ČR). Digitální dokument je tvořen z obrazových souborů a popisné jednotky a administrativních údajů (tzv. metadata) v přepsaných formátech. Metadata jsou vytvářena ve formátech XML podle definice typu dokumentu pro periodika a monografie. Dokumenty jsou digitalizovány z mikrofilmů ve dvou úrovních – pro archivaci ve formátu JPEG a pro zpřístupňování uživatelům ve formátu DjVu. Aby se předešlo tvorbě duplicit, byla zavedena centrální evidence reformátovaných dokumentů CZROMM (Czech Register of Microform Masters) a evropská databáze EROMM (European Register of Microform Masters). Pro všechna reformátovaná periodika se zpětně žádá České národní středisko ISSN o přidělení ISSN, které slouží pro jednoznačnou identifikaci dokumentu v celosvětovém měřítku. Aby mohly být digitální dokumenty zpřístupněny, byl za finanční podpory NK ČR a Knihovny Akademie Věd ČR vyvinut firmou *Qbizm technologies a.s.* volný software **Systém Kramerius**. V Systému Kramerius je zpřístupněna i digitální knihovna NFA a dochází ke stálému

⁴⁷ JANÁSKOVÁ, Pavla. Digitální filmová knihovna NFA. *Iluminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2007, 19, 3, s. 217-224. ISSN 0862-397X.

zdokonalován tohoto softwaru. Uživatel systému může vyhledávat v metadatech i za pomoci fulltextového vyhledávání.⁴⁸

Záchrana dokumentů z fondu knihovny NFA se uskutečňuje postupně. Knihovna samotná nemá vlastní pracoviště zabývající se reformátováním. Práce jsou tedy realizovány smluvně formou zakázek prostřednictvím dodavatelských firem splňující technické požadavky. Mikrofilmování a kopírování mikrofilmů zadává NFA firmě MICRONA a skenování mikrofilmů, úprava dat, konverze a tvorba metadat provádí firma ELSYST Engineering. Pracovní postup je tvořen těmito úkoly:

- *výběr dokumentů k reformátování*
- *registrace ISSN + bibliografický popis dokumentu*
- *kompletace titulu a výběr nejlepší předlohy*
- *zhotovení archivního negativu*
- *skenování mikrofilmu*
- *úprava obrazových souborů – ořezy a narovnání*
- *konverze obrazových souborů pomocí OCR do textového formátu*
- *vytvoření popisných údajů – metadat ve formátu XML dle platných DTD/XSD*
- *vytvoření administrativních dat – metadat ve formátu XML podle platných DTD/XSD*
- *záznam komplexních dokumentů ve formátu DjVu a XML na fyzická média*
- *instalace dat do Systému Kramerius*
- *archivace komplexních dokumentů ve formátu JPEG a DjVu a XML*
- *registrace v CZROMM*
- *nastavení zpřístupnění dokumentů v Systému Kramerius*
- *Katalogizace a zpracování mikrofilmů⁴⁹*

Každý titul pak dostává dvě podoby: 1) mikroforma, která musí splňovat parametry dle mezinárodní normy ISO 4087:1991(E) 2) digitální kopie ve formátu JPEG a DjVu. Výsledkem je rozšiřující se fond mikrodokumentů a nově vzniklá digitální filmová knihovna, která byla zpřístupněna uživatelům počátkem roku 2006. Archivní kopie reformátovaných dokumentů, které byly vytvořeny v rámci tohoto programu zůstávají v majetku NFA. Správně

⁴⁸ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 217-218

⁴⁹ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 219

archivovaný mikrofilm vydrží až pět set let. Archivní negativy jsou uloženy ve vhodných skladovacích depotech filmotéky. Uživatelské kopie mikrofilmů jsou přístupny ve studovně knihovny a digitální knihovna je přístupná přes internet. V rámci retrospektivního zpracování fondu probíhá formou hyperlinkových odkazů propojování záznamů bibliografických a faktografických s digitální podobou dokumentu. On-line katalog společně s digitální knihovnou vytváří ve výsledku **jednotný informační systém knihovny**.⁵⁰

3.2.1. Obsah Digitální knihovny NFA

Ve specializované digitální knihovně mohou čtenáři najít na několik desítek titulů filmových periodik vydaných na území dnešní České republiky v období let 1911 až 2000 o rozsahu asi 275 tisíc stran. K roku 2007 se podařilo zachránit většinu významných bohemikálních filmových časopisů. V knihovně NFA jsou zastoupeny v úplnosti tyto divácké časopisy: *Hollywood (1927-1932)*, *Kinorevue (1933-1945)*, *Kino (1946-1993)*, *Kinorevue (1991-1997)*. Z datace je patrné, že jednotlivé tituly na sebe navazují. Informačně-dokumentační linii pak reprezentuje *Filmový přehled*, který je svou povahou českou národní bibliografií na poli filmu. V digitální podobě je zachyceno celé půlstoletí české filmové distribuce s podrobnými informacemi, ve kterých je možno vyhledávat fulltextově. Samostatnou řadu tvoří časově na sebe navazující zpravodajské tituly *Filmová tisková korespondence*, *Filmové zajímavosti*, *Pressa*, *Filmové zprávy*, *Filmové zpravodajství*, *Filmové informace*, *Filmový informační bulletin*, *Zpravodaj Československého filmu* – tyto tituly mnohokrát zaznamenávají filmové události den po dni, ale jelikož mají podobu cyklostylovaných interních strojopisných dokumentů jsou to jedny z nejvíce postižených dokumentů, jimž hrozí křehnutí papíru a vytrácení písma.⁵¹

Další skupinu tvoří dokumenty mající podobu novin - zpravodaje a věstníky spolků, filmových studií a profesních svazů jako například *Zprávy Spolku českých majitelů kinematografů*, *Zpravodaj Spolku českých majitelů kinematografů*, *Zpravodaj Zemského svazu kinematografů v Čechách*, *Český filmový zpravodaj*, *Film*, *Filmové listy*, *Filmový kurýr*, *Filmová práce*, *Filmové noviny*, *Filmové a televizní noviny*, *Záběr a řada dalších*. Mezi periodiky může uživatel dále najít časopis *Film a doba*, bohemikální periodika vydávaná v němčině – *Filmschau*, *Internationale Filmschau* a *Lichtspielbühne*, nebo dvojjazyčný česko-

⁵⁰ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 219-220

⁵¹ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 221-222

německý Kinoreflex. V současné době probíhá rozšiřování obsahu digitální filmové knihovny také o poškozené monografie, filmové scénáře a další vybrané texty z oboru kinematografie.⁵²

3.2.2. Zpřístupnění fondů Digitální knihovny NFA

Otázka přístupnosti je jednou z nejdiskutabilnějších. Na tomto poli stojí naproti sobě oblast autorsko-právní ochrany a zájmy knihoven s jejich uživateli. Původně měla být digitální knihovna volně zpřístupněna na stránkách NFA jako další služba knihovny. Avšak Autorský zákon a jeho novelizace z roce 2006 tento záměr znemožnily. Digitální kopii může vlastnit jen ten, kdo má fyzický dokument ve svých sbírkách a zpřístupňovat je může jen ve svých prostorách. Tento zákon zapříčinil, že je možné se v digitální filmové knihovně pohybovat jen na úrovni metadat. Podle zákona lze na internetu zpřístupňovat dokumenty 70 let po smrti autora a u anonymního díla 50 let po vydání dokumentu. Jelikož má kinematografie jako obor pouze stoletou historii, většinu dokumentů je možné zpřístupnit pouze se souhlasem autora. Pokud se jedná o noviny případně sborníky textů, kde publikovalo vícero autorů, je dnes takřka nemožné získat souhlas od všech tvůrců. Knihovna NFA však může svým registrovaným uživatelům prostřednictvím jejich osobních kont a hesel v nové verzi on-line katalogu knihovny zprostředkovat služby a přístupy do databází ve stejném rozsahu, které jim běžně poskytuje ve své studovně – to znamená dvacet čtyři hodin denně, nezávisle na výpůjčních hodinách a odkudkoliv tam, kde se dá připojit ke knihovnímu on-line katalogu, ale bez možnosti zhotovení kopie uživatelem. Podmínkou k prohlížení digitální knihovny je instalace softwaru Lizardtech na uživatelský počítač. Tento software umožňuje pracovat se soubory ve formátu DjVu v prohlížeči Microsoft Explorer.⁵³

Reformátované dokumenty se postupně scházejí na jedné adrese, v jednom jediném uživatelském prostředí a svým obsahem jako celek vytvářejí svébytnou kroniku českého filmu. Vedle toho je digitální knihovna zároveň dokladem typografické úrovně dokumentů a grafických proměn jednotlivých filmových titulů, je výpovědí a dokladem doby vzniku dokumentu a jejím odrazem do obsahu a formy díla.⁵⁴ Představa, že je většina potřebných dokumentů shromážděna na jednom místě v čase a prostoru a uživatel má možnost do této databáze kdykoliv nahlédnout a vylovit si z ní vše potřebné je skutečně fascinující. Tyto

⁵² JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 221-222

⁵³ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 223-224

⁵⁴ JANÁSKOVÁ, cit. 46, s. 224

postupně vznikající databáze se časem stanou jedním z nejdůležitějších nástrojů každého informačního pracovníka.

IV.

JAK MEDIÁLNÍ POLITIKA ČR OVLIVŇUJE PRÁCI NFA

4. JAK MEDIÁLNÍ POLITIKA ČR OVLIVŇUJE PRÁCI NFA

„Být vzdělaným jedincem znamená uvědomovat si, jak vzniká prostředí, v němž se pohybujete. A média jsou pro nás tak důležitým prostředím, že si neumím představit někoho, kdo by nechtěl vědět, jak vznikají.“⁵⁵

Joseph Turow, Annenberg School for Communication

Média a mediální komunikace představují pro současnou společnost velmi významný zdroj zkušeností, prožitků a poznatků pro stále větší okruh příjemců. Vstupují do soukromého života jedince a vnášejí do něj nebyvalou měrou a silou veřejný rozměr, sdílený s ostatními. Současně se média podílejí na formování podoby veřejného života společnosti a vnášejí do něj řadu prvků. Soukromá i veřejná sféra spoluurčují to, jak se média chovají, a v této interakci tak nakonec ovlivňují samy sebe.⁵⁶ Cílem této kapitoly je blíže si přiblížit a specifikovat vzájemnou interakci mezi ČR a NFA a podívat se na to, zda náš stát a naše mediální politika uznávají důležitost NFA a jaký mu k jeho práci vytvářejí prostor. Hned na úvod je třeba položit si dvě základní otázky: Jak mediální politika ČR ovlivňuje práci NFA? Jak se NFA snaží začlenit do současné informační společnosti?

Zřizovatelem NFA je Ministerstvo kultury ČR. Vznikl k 1. červenci 1992 na základě rozhodnutí MKČR (č. 31/1992 ze dne 8. října 1992, Č.j. 10 625/92) jako nástupnická organizace Českého filmového ústavu. Do 31. prosince 2004 byl NFA archivem zvláštního významu. V souladu s odst. (2) § 80 zákona č. 499/2004 Sb. měl NFA od 1. ledna 2005 status specializovaného archivu a k tomuto datu byl rovněž v souladu s uvedeným zákonem pokládán za akreditovaný archiv. Ke dni 25. února 2009 prokázal NFA splnění podmínek stanovených v § 61 zákona č. 499/2004 Sb. a k tomuto dni mu byla rozhodnutím odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra ČR (Č.j. MV–9555–5/AS–2008) udělena akreditace pro výkon činnosti specializovaného veřejného archivu.⁵⁷

Činnost NFA spravuje obor Média a audiovize MKČR. Tento obor plní úkoly ministerstva jako ústředního orgánu státní správy pro oblast audiovize, rozhlasového a televizního vysílání, tisku a jiných informačních prostředků. Obor médií a audiovize plní řadu úkolů. Ty

⁵⁵ JIRÁK, Jan; KÖPPOVÁ, Barbora. *Média a společnost : Stručný úvod do studií médií a mediální komunikace*. vyd. 2. Praha : Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

⁵⁶ JIRÁK, cit. 1, s. 11

⁵⁷ Národní Filmový archiv v Praze. *Výroční zpráva Národního filmového archivu za rok 2010*. Praha : Národní filmový archiv, 2011. 26 s.

výrazně propojené s mediální politikou a audiovizí jsou: 1) sledování stavu kultury v oblasti hromadných sdělovacích prostředků médií a audiovize 2) odpovědnost za poskytování prostředků státního rozpočtu zejména formou dotací v oblasti médií a audiovize 3) vedení evidence podle zákona č. 249/2006 Sb., kterým se mění zákon č.273/1993Sb. o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů 4) plánuje a zajišťuje propagaci české audiovize na mezinárodních festivalech a na akcích obdobného charakteru v České republice a v zahraničí a organizačně zabezpečuje českou účast na těchto akcích 5) organizačně zabezpečuje prezentace zahraniční kinematografie v České republice.⁵⁸

NFA je jedinou státní institucí z oblasti kinematografie. Na jeho celkovém ročním rozpočtu participuje stát 42%. Přestože dle *Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011-2016* patřil NFA v roce 2009 mezi nejlépe hospodařící příspěvkové organizace MK, bojuje s řadou komplikací. NFA doposud nedisponuje vhodnou budovou, splňující standardy EU. Jeho rozmístění v pěti pražských i mimopražských (většinou pronajatých) budovách je organizačně značně komplikované, vyžaduje zbytečné finanční náklady a neumožňuje další rozvoj instituce, např. směrem k rozšiřování služeb určených veřejnosti. Tato situace je však již řešena realizací Programu péče o národní kulturní poklad, jehož finanční prostředky určené na výstavbu nové budovy NFA opětovně schválila vláda dne 18. 1. 2010 Usnesením vlády č. 62/2010.⁵⁹

Příspěvky poskytnuté MK ČR na činnost NFA

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
19 878 000	24 036 000	25 645 000	27 850 000	29 021 000	31 798 000	31 925 000	37 020 000

Tabulka příspěvků poskytnutých Ministerstvem kultury ČR

Jak bylo zmíněno výše, stát se podílí na financování NFA ze 42%. Nad tímto finančním zajištěním NFA můžeme polemizovat. Jedná o částku dostatečně vysokou nebo nikoliv? Odplnění jednoho filmového materiálu se pohybuje v rozsahu několika set tisíc. Pakliže se NFA podílí na řadě takovýchto projektech, celkový rozpočet vyčleněný MK ČR se rychle ztenčí. I tak si ale Ministerstvo kultury uvědomuje význam instituce jakou je NFA a z tabulky *Příspěvky poskytnuté MK na činnost NFA* je patrný nárůst financí vložených do této oblasti.

⁵⁸ Ministerstvo kultury [online]. Praha : Ministerstvo kultury, c2007-2010, aktualiz. 1.2.2009 [cit.2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.

⁵⁹ Ministerstvo kultury [online]. Praha : Ministerstvo kultury, c2007-2010, aktualiz. 1.2.2009 [cit.2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.

Z koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011-2016 je patrné, do jaké míry MK ČR chápe kulturní hodnotu kinematografie. Filmové médium – zdroj historických a současných informací o naší společnosti, poskytující komplexní svědectví historické, sociologické, svědectví o kulturní identitě státu a rozmanitosti jeho obyvatel. Významný prostředek, který umožňuje poznávat minulost i současnost a vzdělávací formou výchovně působit na malou generaci. Cílem samotné koncepce je posílit a uchovat tyto hodnoty české filmové kultury, rozvinou český filmový průmysl a vybudovat fungující systém finanční a státní podpory spolu s právním zázemím, které by sloužilo k těmto účelům a bylo v souladu s předpisy EU.⁶⁰ Podílením se na projektu digitalizace filmu Marketa Lazarová, začalo MK ČR plnit svá předsevzetí, která zmínila v této koncepci a dostalo tak svým slibům.

4.1 Právní předpisy

„Oblast budování informační společnosti patří v současné době na úrovni celé EU, a tedy i ČR mezi klíčové politické otázky. Informatizace společnosti je charakterizována výraznými změnami v technologiích, které ve svém důsledku mění ekonomiku, společnost i způsob života občanů. Důraz se klade na podporu všech činností a aktivit jejího rozvoje a jednou z klíčových aktivit je zavedení moderních IKT a IS do celého života společnosti. Cílem budování informační společnosti je usnadnění vzdělávání, přístupu k informacím, zefektivnění veřejné správy, ekonomický rozvoj a zlepšení kvality života občanů.

V rámci procesů budování informační společnosti je velmi důležité zabývat se tématem ochrany práv duševního vlastnictví, aby byly vytvořeny a zabezpečeny relevantní podmínky dostupnosti a cirkulace rozmanitých tvůrčích obsahů kulturního a jazykového dědictví. Předpokladem této ochrany je posilování účinnosti všech dostupných nástrojů, které podporují a prosazují dodržování a vymahatelnost práv duševního vlastnictví, stejně jako využívání všech dostupných prostředků na boj proti falšování a autorskému či podobnému pirátství.“⁶¹ Pro činnost NFA a obchodní využití sbírek jsou určující zejména tyto právní předpisy:

- a) Dekret presidenta republiky č. 50/1945 Sb., o opatřeních v oblasti filmu

⁶⁰ Ministerstvo kultury [online]. Praha : Ministerstvo kultury, c2007-2010, aktualiz. 1.2.2009 [cit.2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.

⁶¹ Cross Czech a.s. Legislativa a strategické dokumenty. In *Podkladová studia k Národní strategii digitalizace kulturního obsahu* [online]. [s.l.] : [s.n.], 2009 [cit. 2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.typos3hosting.cz/uploads/media/Digit-Marta.pdf>>.

- b) *Zákon č. 273/1993 Sb.*, o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů
- c) *Zákon č. 121/2000 Sb.*, o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů
- d) *Zákon č. 499/2004 Sb.*, o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů
- e) *Zákon č. 249/2006 Sb.*, kterým se mění zákon č. 273/1993 Sb., o některých podmínkách výroby, šíření a archivování audiovizuálních děl, o změně a doplnění některých zákonů a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Jedním z aktuálních problémů, který pokrývá široké spektrum je problematika Autorského zákona. Spolu se změnami informačního, komunikačního a znalostního prostředí, dochází také k novým pohledům na otázky týkající se autorského práva v digitálním věku. Vzhledem k tomu, že v digitálním světě je nutnou podmínkou využívání dat jejich kopírování dotýkají se otázky autorských práv samotné podstaty digitální komunikace. Nacházíme se v době, kdy je snadné pořizovat kopie, které jsou stejně kvalitní jako originál. To vede k prudké obraně ze strany tvůrců děl a navýšení ceny za služby a výrobky, což ve výsledku celou situaci spíše komplikuje a vytváří tak mimoděk prostředí pro masivnější sdílení dat, než tomu bylo v minulosti. Svůj pohled na danou problematiku přináší také R. Stallman, který tvrdí, že současný model autorských práv je zastaralý nekoresponduje s požadavky digitálního světa. Problematika autorské práva je obsáhlá a vydala by konkrétně na celou samostatnou práci. Z výše uvedeného vyplývá, že se změna pohledu na autorská práva v digitálním světě potýká s celou řadou problémů. Zvoláme tedy společně s J Smiersem „Pryč s autorskými právy“⁶², nebo budeme vyvíjet stále nové metody, kterými budeme omezovat a kontrolovat používání obsahu digitálních médií?⁶³

4.2. Projektová politika NFA

NFA se podílí na celé řadě projektů ať už mezinárodních nebo ryze českých. Na řadu českých projektů jsme se podívali blíže v činnosti jednotlivých oddělení NFA nebo v kapitole věnované digitalizaci. Proto se teď zaměříme na projekty mezinárodního rázu, aby se před

⁶² SMIERS, Joost. Pryč s autorským právem! : Požehnání pro umělce, umění i společnost. Glosy.info [online]. 2006 [cit. 2007-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://glosy.info/texty/pryc-s-autorskym-pravempozehnani-pro-umelce-umeni-i-spolecnost/>>. ISSN 1214-8857.

⁶³ PAVELA, Tomáš. Fenomén elektronická kniha: analýza současného stavu. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet knihovnictví, 2007. 85 s. + XVII s. příl. Vedoucí diplomové práce Ing. Zdeněk Kadlec, Dr.

námi mohl dotvořit kompletní obraz instituce ovlivňující významným způsobem informační společnost, které jsme součástí. Jak bylo zmíněno výše, NFA spadá pod MK ČR, které je jeho zřizovatelem a právě MK ČR je důležitým (spolu)hráčem na poli audiovizí. Zajišťuje otázky týkající se příslušné legislativy a rozvoje spojeného s programy a finanční podporou jednotlivých projektů. Řada projektů by bez jeho finančního příspěví a podpory nemohla vůbec vzniknout. Tím by byla pozice NFA oslabena a spolupráce s ostatními evropskými subjekty znemožněna. NFA by tak přišlo o možnost podílet se na řadě mezinárodních projektů na poli audiovizí a tvorbě multimediálního světa.

4.2.1 Mezinárodní projekty NFA

NFA je jediným filmovým archivem na našem území, a proto je také jedinou institucí, která může reprezentovat Českou republiku v řadě mezinárodních projektů. Průběžně se aktivně zapojujícím a participujícím na celé řadě velmi důležitých kroků do nové digitální éry. Mezinárodní projekty na kterých se NFA podílí nebo podílelo:

- *Filmarchives online* – **MIDAS**
- *Evropská filmová brána* **EFG**
- *Evropské filmové poklady* **EFT**
- **COLLATE**

Prvním jmenovaným je projekt *filmarchives online*. Webová brána – platforma, která umožňuje volný a jednoduchý přístup ke sbírkám filmových archivů z celé Evropy. Filmová díla mohou být vyhledána podle řady hledisek: 1) obsahu 2) filmografického popisu 3) fyzických vlastností filmových materiálů. Výsledky vyhledávání poskytují informaci o existenci a lokaci archivovaných materiálů a zároveň potřebné kontakty, které k těmto filmovým materiálům usnadní přístup. Brána je zacílena na uživatelskou skupinu v rozsahu od vědeckého výzkumu až po profesionální média a oblast filmové produkce. Obsah databáze je zaměřen na nehranou filmovou tvorbu - dokumentární a výukové filmy, zpravodajské materiály, cestopisné filmy, komerční reklamu, vědecké, průmyslové, experimentální a sportovní filmy, a také na animovanou tvorbu. *filmarchives online* je výsledkem projektu MIDAS (Moving Image Database for Access and Re-use of European Film Collections), který vznikl v roce 2006. Projekt koordinuje Deutsches Filminstitut – DIF e.V. sídlící ve Frankfurtu. Z uvedených faktů vyplývá, že nově vznikající webová brána *filmarchives online*

vzniká s cílem stát se centrálním referenčním místem pro vyhledávání a lokaci archivních filmových materiálů v Evropě.⁶⁴

Evropská filmová brána EFG - Ve Frankfurtu nad Mohanem proběhlo v roce 2008 inaugurační setkání a dvoudenní zahajovací seminář 20 partnerů tříletého projektu Evropské filmové brány (EFG), který je financován z programu Evropské komise eContentplus a na kterém participuje 15 evropských filmových archivů a muzeí. Cílem projektu je vytvořit on-line portál, který umožní centrální přístup k evropskému filmovému dědictví (filmy, plakáty, fotografie, textové dokumenty atd. ze sbírek členů Asociace evropských filmových archivů). Evropská filmová brána by měla být propojena s evropskou digitální knihovnou Europeana, kterou v tomto projektu zastupuje přímo EDL Foundation. Koordinátorem celého projektu je frankfurtský Deutsches Filminstitut – DIF.⁶⁵ Na konci roku 2011, bude zpřístupněno profesionálům, studentům a filmovým nadšencům více než 700.000 fotografií, plakátů, textů, audio záznamů, včetně filmů a filmových klipů. *„Uživatelé tímto získají rychlý a snadný přístup k několika milionům digitálních souborů evropských knihoven, muzeí, archivů a audiovizuálních sbírek. EFG takto významně přispěje k realizaci celoevropské digitální a informační sítě. Poprvé bude mít uživatel možnost nahlédnout a vědecky pracovat s materiály všech odvětví umění a kultury bez ohledu na přenosový formát, takže předešlé omezení analogového věku bude překonáno.“*⁶⁶

Další dva zmíněné projekty **Evropské filmové poklady EFT** a **COLLATE** už v dnešních dnech nejsou aktuální, z důvodu ukončení činnosti participujících institucí. COLLATE byl mezinárodní výzkumný projekt z programu IST (Intelligence, Service, Technology), realizovaných pod patronací EU. Cílem projektu bylo vytvoření virtuálního centra pro práci s multimediální sbírkou digitalizovaných archivních dokumentů k dějinám filmu a aplikování metody mezioborové spolupráce ve sféře společenských věd. Základ vznikající digitální knihovny byl vytvářen z cenzurních dokumentů, k nimž přibývaly další materiály rozptýlené v archivech a knihovnách - články a recenze z dobového filmového i denního tisku, fotografie a reklamní materiály.⁶⁷

⁶⁴ *Filmarchives online* [online]. 2006 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.filmarchives-online.eu/about-3>>.

⁶⁵ JANÁSKOVÁ, Pavla. Evropská filmová brána (EFG). *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 10 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/5020>>. URN-NBN:cz-ik5020. ISSN 1212-5075.

⁶⁶ NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

⁶⁷ LACHMAN, Tomáš; UZLOVÁ, Eva. COLLATE - vytváření nového informačního zdroje v oblasti kinematografie. *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 12 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1235>>. URN-NBN:cz-ik1235. ISSN 1212-5075.

NFA je důležitým nástrojem české mediální politiky, který umožňuje existenci unikátní a státem podporované sbírky audiovizuálních archiválií. Na Koncepti podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011-2016 je patrné, že si stát uvědomuje důležitost těchto dokumentů a fakt, že jsou neoddělitelnou součástí našeho kulturního dědictví. Dokumentují naši historii, sociologicky mapují změny ve společnosti a vyobrazují jednotlivá období vývoje naší země. Proto dochází k podpoře procesů, jakými je například digitalizace. I když v současné době musí mediální politika v této oblasti čelit řadě problémů. Avšak stále si musíme pokládat otázky: Jak je zajištěna budoucnost NFA? Bude stát schopen reagovat na změny v oblasti informačních a komunikačních technologií? Nebude NFA pouze sbírkou starých filmových dokumentů? Otázky na které zatím odpověď neznáme. Výstavba nové budovy je novým začátkem, ale zkoušce informační éry bude Národní filmový archiv teprve vystaven. Jak v ní obstojí, ukáže teprve čas.

Závěr – Národní filmový archiv – domov pro filmové sny?

„Nejlepším kritikem toho, co jsme vytvořili, je čas.“

(František Vlácil)

Národní filmový archiv je v současné době institucí, která na poli audiovize v českém prostředí nemá konkurenci. Svou činností zastihuje činnost Národní knihovny, která taktéž spravuje audiovizuální sbírky, ale díky svému širokému záběru nemůže konkurovat archivu zajímavějšího se plně o problematiku audiovizuálních děl více než 60. let. Abychom mohli zhodnotit jeho činnost a efektivnost, je nutné odpovědět na několik otázek.

Jak významnou roli hrají fondy a sbírky? Díky systematické práci se pracovníkům v průběhu let podařilo pokrýt téměř celou éru zvukového filmu – tedy českého kulturního dědictví a vytvořit tak jednu z nejucelenějších filmových sbírek ve světě. Rozsah archivních fondů je nepředstavitelný a o jeho charakteristice vypovídá šíře jeho záběrů. Sbírkou NFA hrají velmi významnou roli pro vzdělávání na školách uměleckého zaměření a v rámci univerzitních studií. Díky jejich prezentaci v archivním kině Ponrepo, pak archiv dalece překračuje rámec paměťových institucí. Kino Ponrepo se stalo hlavním nástrojem, díky němuž dochází ke zpřístupňování těchto sbírek široké veřejnosti.

Jaký je nejlepší akviziční způsob získávání AV dědictví? Akviziční činnost jde ruku v ruce už se vznikem archivu. V době jeho vzniku se snímky získávaly do sbírek především od soukromých výrobců případně distributorů, čímž se podařilo zachránit poměrně vysoké procento němých hraných i nehraných filmů a jak už bylo zmíněno i téměř celou zvukovou hranou i nehranou tvorbu. V dnešní době se využívá tzv. *nabídková povinnost*, která je upravena zákonem č. 273/1993. Tento zákon uděluje povinnost každému českému výrobcu audiovizuálního díla, aby nabídl NFA dvě nové kopie k trvalému uložení. Avšak na druhé straně úřednický aparát nemůže plně zajistit, aby se tak skutečně dělo. Ačkoliv se pořád najde řada tvůrců, kteří si uvědomují, že o jejich snímky by nikde jinde nebylo lépe postaráno a proto volí ukládání svých filmových děl do sbírek dobrovolně, aniž by toto rozhodnutí muselo být upravováno zákonem.

Jak náročná je péče nejenom o audiovizuální materiály? Na tuto otázku narážíme v textu poměrně často. A už mnohokrát bylo řečeno, že se jedná o boj s větrnými mlýny. I když materiály, nesoucí filmový obsah, v určitých podmínkách, vydrží několik desítek ba i stovek let. Horší je to s jejich obsahem, který je na nosiči závislý. Jak zabránit jeho poškození a vyhnout se šumu popřípadě rýhám? Pravidelnou revizí! K té dochází v praxi dochází

skutečně poměrně často, což obnáší hodiny a hodiny strávené v promítací místnosti nebo ve střižně a kontrolovat filmové pásy okénko po okénku. A i když je materiál digitalizovaný je třeba dávat pozor na zastarávání dat. Ona datová integrita je velice pochybná. A ani v dnešních dnech neexistuje nosič, který by dokázal odolat zubu času bez záznamek poškození.

Jakou roli hrají ve fungování archivu jednotlivá oddělení? Oddělení NFA můžeme rozdělit do dvou celků: 1) teoreticky zaměřená 2) prakticky zaměřená Z činnosti teoreticky zaměřených oddělení lze konstatovat, že vůči archivu plní funkci osvětovou a nacházejí se v postavení šířitelů informací o kinematografii pomocí 1) odborných článků vydávaných v citovaných i ostatních periodikách 2) badatelskou činností. Jedná se o redakci Filmového přehledu a Oddělení teorie a dějin filmu. Prakticky zaměřená oddělení společně dohlížejí a spravují jednotlivé fondy a sbírky a jednotlivě plní úkoly vyplývající z jejich archivního zaměření. Technické oddělení dohlíží na technický stav audiovizuálních materiálů, expeduje a ukládá jednotlivé snímky v depozitářích. Oddělení písemných archiválií spravuje veškeré nefilmové materiály a provádí jejich digitalizaci a stejně jako Technické oddělení je ukládá do depozitáře. Vedle toho se podílí na vydávání dvojjazyčné Filmové ročenky, která usnadňuje přehled ve filmových premiérách, akcích případně oceněních za jednotlivá uplynulá období. Dalším oddělením podílejícím se na chodu archivu je Oddělení Filmových historiků, kde se činnost soustředí na kurátorský dohled nad filmovými sbírkami, zpracování katalogu Českého hraného filmu, rozsáhlé akviziční činnosti, katalogizaci, prezentaci filmových sbírek v kině Ponrepo a správou rozsáhlé sbírky Orální historie. V poslední řadě je tu Knihovna NFA - šířitelka informační gramotnosti využívající plně možnosti přístupu k řadě licencovaných databází. Právě v knihovní jednotce dochází k propojení světa informatiky se světem filmu, čímž se vytváří jedna z mála plnohodnotných informačních základna tohoto oboru u nás.

Co vypovídá o archivu jeho publikační činnost? Publikační činnost NFA je velice rozsáhlá. A je zde jasně daný záměr – vytvořit ucelený pohled na českou kinematografii a šířit povědomí o ní, protože svět filmu nezačíná a nekončí v Hollywoodu, ale i my máme ve svých sbírkách několik filmových pokladů, kterými se jiné země pyšnit nemohou. Vedle toho jde o snahu doplnit řadu mezer vzniklých v sedmdesátých a osmdesátých let způsobenou komunistickou izolací.

Jaké jsou výhledy do budoucna? V současné době by mělo dojít k výstavbě nového depozitáře a hlavně k výstavbě nového archivního komplexu, který by z roztroušených archivních jednotek vytvořil jednotný celek. Bylo by to vůbec poprvé, kdy by se všechna oddělení NFA sjednotili do jednoho archivního celku. Avšak stále musíme mít na paměti tyto

otázky: Jak je zajištěna budoucnost NFA? Bude stát schopen reagovat na změny v oblasti informačních a komunikačních technologií? Nebude NFA pouze sbírkou starých filmových dokumentů, jejichž využití bude znemožněno řadou legislativních předpisů a vyhlášek? Výstavba nové budovy je novým začátkem, ale zkoušce informační doby bude Národní filmový archiv teprve vystaven. Jak v ní obstojí, ukáže teprve až zítřek.

Seznam použité literatury

BRATKOVÁ, Eva. (zprac.). Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2 : metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací [online]. Verze 2.0, aktualiz. a rozšíř. Praha : Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008-12-22 [2010-05-03]. 60 s. (PDF). Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/SD/4c.pdf>>.

DOMBROVSKÁ, Michaela ; LANDOVÁ, Hana; TICHÁ, Ludmila. Informační gramotnost : teorie a praxe v ČR. *Národní knihovna : knihovnická revue* [online]. 2004, roč. 15, 1, [cit. 2011-05-12]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/nkkr0401/0401007.html>>. ISSN 1214-0678.

Filmarchives online [online]. 2006 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.filmarchives-online.eu/about-3>>.

Film Servis Festival Karlovy Vary (firma). Světová premiéra digitálně restaurované kopie filmu Markéta Lazarová na 46. MFF Karlovy Vary [online]. 9.5.2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <www.kviff.com/download/2011/TZ_Marketa_Lazarova.doc>.

FOSSATI, Giovanna. Od zrn k pixelům : digitální technologie a filmový archiv. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2005, roč. 17, č. 3, s. 5-19. ISSN 0862-397X.

i2010: Digitální knihovny. *Knihovna plus* [online]. 2005, č. 2 [cit. 2011-05-10]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus51/digitalni_knihovnyEU.htm>. ISSN 1801-5948.

JANÁSKOVÁ, Pavla. Digitální filmová knihovna NFA. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2007, 19, 3, s. 217-224. ISSN 0862-397X.

JANÁSKOVÁ, Pavla. Evropská filmová brána (EFG). *Ikaros* [online]. 2008, roč. 12, č. 10 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/5020>>. URN-NBN:cz-ik5020. ISSN 1212-5075.

JANÁSKOVÁ, Pavla. Licencované zahraniční databáze z oboru filmu. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2008, roč. 20, č. 3, s. 218-224. ISSN 0862-397X.

JANÁSKOVÁ, Pavla. Národní filmový archiv a elektronické zdroje v oboru filmu a kinematografie. *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 12 [cit. 01.12.2011]. Dostupný také z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1234>>. ISSN 1212-5075

JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbora . *Média a společnost : Stručný úvod do studií médií a mediální komunikace*. vyd. 2. Praha : Portál, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7367-287-4.

LACHMAN, Tomáš. Ad Fontes čili Z nově zpřístupněných fondů. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 2007, vol. 19, č.3, s. 211-212. ISSN 0862-397X.

LACHMAN, Tomáš; UZLOVÁ, Eva. COLLATE - vytváření nového informačního zdroje v oblasti kinematografie. *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 12 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/1235>>. URN-NBN:cz-ik1235. ISSN 1212-5075.

Ministerstvo kultury [online]. Praha : Ministerstvo kultury, c2007-2010, aktualiz. 1.2.2009 [cit.2011-05-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.

Národní Filmový archiv v Praze. *Výroční zpráva Národního filmového archivu za rok 2010*. Praha : Národní filmový archiv, 2011. 26 s.

NFA [online]. c1999 [cit. 2010-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.nfa.cz/>>.

PAVELA, Tomáš. Fenomén elektronická kniha: analýza současného stavu. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet knihovnictví, 2007. 85 s. + XVII s. příl. Vedoucí diplomové práce Ing. Zdeněk Kadlec, Dr.

RAK, Jiří. *Filmový sborník historický 2 : 90 let vývoje Čs. kinematografie - příspěvky z konference*. Vyd. 1. Praha : Československý filmový ústav, 1991. Obraz vzniku Československa v České filmové tvorbě dvacátých let, s. 9-15 .

RYBÁŘ, Václav. Národní filmová archeologie po česku. *Premiere*. 2009, 105, s. 88-90. ISSN 1212-8899.

RYLICH, Jan. TransISTor 2010 aneb Ochrana elektronických dokumentů a audiovizuálních děl. *Ikaros* [online]. 2010, roč. 14, č. 7 [cit. 12.05.2011]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/6298>>. ISSN 1212-5075.

SCHORGE, Walter. Digitalizace jako součást procesu poskytování informačních služeb v Národním technickém muzeu. *Knihovna plus* [online]. 2011, č. 1 [cit. 2011-05-08]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovnaplus111/schorge.htm>>. ISSN 1801-5948.

SMIERS, Joost. Pryč s autorským právem! : Požehnání pro umělce, umění i společnost. *Glosy.info* [online]. 2006 [cit. 2007-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://glosy.info/texty/pryc-s-autorsky-m-pravem-pozehnani-pro-umelce-umeni-i-spolecnost/>>. ISSN 1214-8857.

SVOBODA, Jan. *Filmový sborník historický 2 : 90 let vývoje Čs. kinematografie - příspěvky z konference*. Vyd. 1. Praha : Československý filmový ústav, 1991. Poučení z činnosti čs. filmového ústavu v letech 1945-1950, s. 263-270.

ZEMAN, Pavel. Idea filmového archivu v Čechách. *Illuminace : časopis pro teorii, historii a estetiku filmu*. 1995, roč. 7, č.1, s. 43-58. ISSN 0862-397X.

Seznam obrázků

Obr. č. 1: Organizační struktura NFA – diagram, str. 24

Obr. č. 2: Identifikační list, str. 31

Obr. č. 3: Identifikační štítky k označení krabic, str. 32

Obr. č. 4 Vakuový stůl pro fotografování plakátů, str. 34